

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษาครั้งนี้ การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรศาสตราจารย์ ดร. เบนจมาศ อยู่ประเสริฐ และ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ อุดมสิน จากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รวมทั้งอาจารย์พรชัย ปิ่นวิเศษ ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และคณาจารย์อีกหลายท่านที่ได้ชี้แนะ ให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด จนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณศิริพร คงเจริญเขตร ผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่กรุณาให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์จนเป็นผลให้วิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากครอบครัว คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจ นับเป็นสิ่งที่มิคุณค่าอย่างยิ่ง จนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

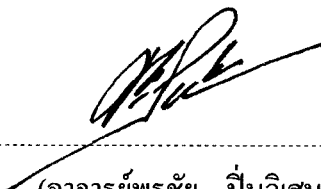
ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ให้แก่การศึกษาและงานส่งเสริมการเกษตรทั้งหมด คุณค่าอันพึงมีจากผลงานนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่สนใจการศึกษาและการพัฒนาการเกษตรของชาติ ตลอดจนพี่น้องชาวนา ผู้สืบทอดวัฒนธรรมแห่งอาชีพบรรพบุรุษของสังคมไทยทุกท่าน ผู้วิจัยขอมอบให้ทุกท่านตามที่กล่าวถึงด้วยความยินดียิ่ง

วรเทพ แก้วเมืองมูล

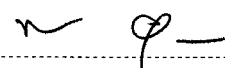
มิถุนายน 2550

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่
ชื่อและนามสกุล นายวรเทพ แก้วเมืองมูล
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ อุดมสิน

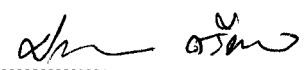
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์พรชัย ปิ่นวิเศษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ อุดมสิน)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 22 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์ของเกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย นายวรเทพ แก้วเมืองมูล **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.
พรทิพย์ อุดมสิน **ปีการศึกษา** 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ (2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์ในจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์กับ บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทคคิง จำกัด ในปี พ.ศ. 2549 สุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้จำนวน 299 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45.61 ปี จบระดับชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง รายได้เฉลี่ย 66,529.45 บาทต่อปี มีประสบการณ์ปลูกมันฝรั่ง 5-6 ปี มีพื้นที่ปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 3.54 ไร่ มีเงินกู้เฉลี่ย 17,754.14 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่งในเรื่องหัวมันไม่ได้คุณภาพ และโรคแมลงทำลาย ค่าใช้จ่ายปลูกมันฝรั่ง 40,740.68 บาท ราคามันฝรั่งเฉลี่ย 8.72 บาทต่อกิโลกรัม รายได้จากขายมันฝรั่ง 67,783.14 บาท ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงมากในประเด็น ปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดได้แก่ การประกันราคาซื้อผลผลิต เจ้าหน้าที่ไม่ชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้กับเกษตรกร เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในเรื่องให้ปรับราคาผลผลิตให้สอดคล้องกับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น และควรปรับระยะเวลาการจ่ายเงินให้เร็วขึ้น

คำสำคัญ ความพึงพอใจ การปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุศาสตร์

Thesis title: Satisfaction Towards Potato Contracted Farming of Farmers in Chiangmai Province

Researcher: Mr.worathep Kaewmuangmoon; **Degree:** Master of Agricultural (Agricultural extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; (2) Dr.Pornthip Udomsin, Associate Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The objectives of this research were to study : (1) situations of socio – economics characteristic of farmer Potato Farm contract farming in Chiangmai Province. (2) A satisfaction of farmer Potato Farm contract farming in Chiangmai Province. (3) The problems and suggestions in potato farm to contract farming in Chiangmai Province.

The populations of this study were 299 the potato farmers to contract farming in Chiangmai Province with Pepsi-cola (Thai) Trading Company Limited in 2006. Data were collected by interview method. Data analysis was proceeded though computer program SPSS for windows. Percentage, minimum, maximum, arithmetic mean and standard deviation were used for statistical measurement.

The research found that most farmers were male, who had an average 45.61 years old and finished primary education. There were members in family 3.92 person averages. Most of farmers had ownership land and had average area 3.54 rai for grow potato . The average net income per year was 66,529.45 baht and had an average obligation 17,754.14 baht. Most of farmers had average experience for grow potato 5.67 years. Most of farmers taken potato plant damage were to : low potato yam quality , disease and insects. Most of farmers had expenses in potato farm average per year 40,740.68 baht. The price for purchasing was average 8.72 baht per kilogram and they had average income 67,783.14 baht by selling potato.

The satisfaction in potato farm to contract farming of farmers was found the topics that most contract farming had a high level of satisfaction all issue.The topic that most contract farming had a high level of problems for purchasing product warrant. The staff members not explain for use variety yam, fertilizer and chemical safety to contract farming.

The suggestion was found : improved for purchasing product match with a high capital and improved period of time had suddenly for pay value potato product.

Keywords: satisfaction, potato farm to contract farming of farmer

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	5
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา	8
การผลิตมันฝรั่งในประเทศไทย	13
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	19
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	20
การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์	21
วิธีการรวบรวมข้อมูล	21
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	23
ตอนที่ 1 สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร	23
ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร	26
ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร	30
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่ง แบบมีพันธะสัญญา	35
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	41
สรุปการวิจัย	41
อภิปรายผล	45
ข้อเสนอแนะ	47
บรรณานุกรม	49
ภาคผนวก	53
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	55
ประวัติผู้วิจัย	62

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา.....	19
ตารางที่ 4.1 สภาพทางด้านสังคมของเกษตรกร.....	23
ตารางที่ 4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร.....	25
ตารางที่ 4.3 การปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร.....	26
ตารางที่ 4.4 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร.....	31
ตารางที่ 4.5 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา.....	35
ตารางที่ 4.6 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา.....	38

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มันฝรั่ง (potato) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Solanum tuberosum* L. เป็นพืชหัวอยู่ในตระกูล Solanaceae เช่นเดียวกับพริก มะเขือเทศ และยาสูบ มีถิ่นกำเนิดในแถบที่ราบสูงของเทือกเขาแอนดีสในทวีปอเมริกาใต้ มันฝรั่งเป็นพืชล้มลุกที่มีหัวอยู่ใต้ดิน สามารถเจริญเติบโตในสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิ 15-25 องศาเซลเซียส ต้องมีแสงแดดไม่ต่ำกว่าวันละ 12 ชั่วโมง และเหมาะสมที่จะปลูกในระดับความสูง 500 – 1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล¹

ในประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่านำเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ. ใด แต่ชาวเขาและชาวจีนฮ่ออพยพซึ่งอาศัยอยู่บริเวณภูเขาภาคเหนือ รู้จักปลูกมันฝรั่งกันมานานแล้ว และเรียกกันว่า “มันฮาลู” สันนิษฐานว่าชาวเขาและชาวจีนฮ่อ อาจนำเข้ามาจากประเทศพม่าซึ่งอาจถูกนำเข้ามาโดยชาวอังกฤษ² ในอดีตมันฝรั่งไม่มีความสำคัญมากนัก เพราะไม่ได้ถือว่าเป็นอาหารหลักของคนไทย แต่ในปัจจุบัน มันฝรั่งจัดเป็นพืชที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศและเกษตรกรผู้ปลูก มันฝรั่งได้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปยังจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย โดยแหล่งผลิตมันฝรั่งที่สำคัญอยู่ทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และตาก ในปี 2546-47 พื้นที่การผลิตมันฝรั่งพันธุ์โรงงานมีพื้นที่เพาะปลูก 39,953 ไร่ ผลผลิตรวม 89,029 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 2,228 กิโลกรัม ส่วนมันฝรั่งพันธุ์บริโภคสด (พันธุ์สปูนดำ) มีพื้นที่เพาะปลูก รวม 6,627 ไร่ ผลผลิตรวม 13,204 ตัน มีผลผลิตต่อไร่ 1,992 กิโลกรัม ซึ่งพบว่ามีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นจากปี 2544-2545 โดยมีพื้นที่ปลูกรวม 51,510 ไร่ ผลผลิตรวม 97,370 ตัน มีผลผลิตต่อไร่ 1,931 กิโลกรัม³

บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตขนมขบเคี้ยวชั้นนำของประเทศไทยที่ประกอบกิจการผลิตและจำหน่ายมันฝรั่งทอดกรอบภายใต้ตราสินค้า “เลย์” โดย

¹ พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, การปลูกมันฝรั่ง คู่มือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สูง, โครงการปลูกพืชทดแทนและการตลาดเกษตรที่สูง.

² ศิริพร พงศ์สุกสมิทธิ, การผลิตมันฝรั่งและหัวพันธุ์มันฝรั่ง, เอกสารคำสอน มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2542.

³ แหล่งที่มา: www.doae.go.th

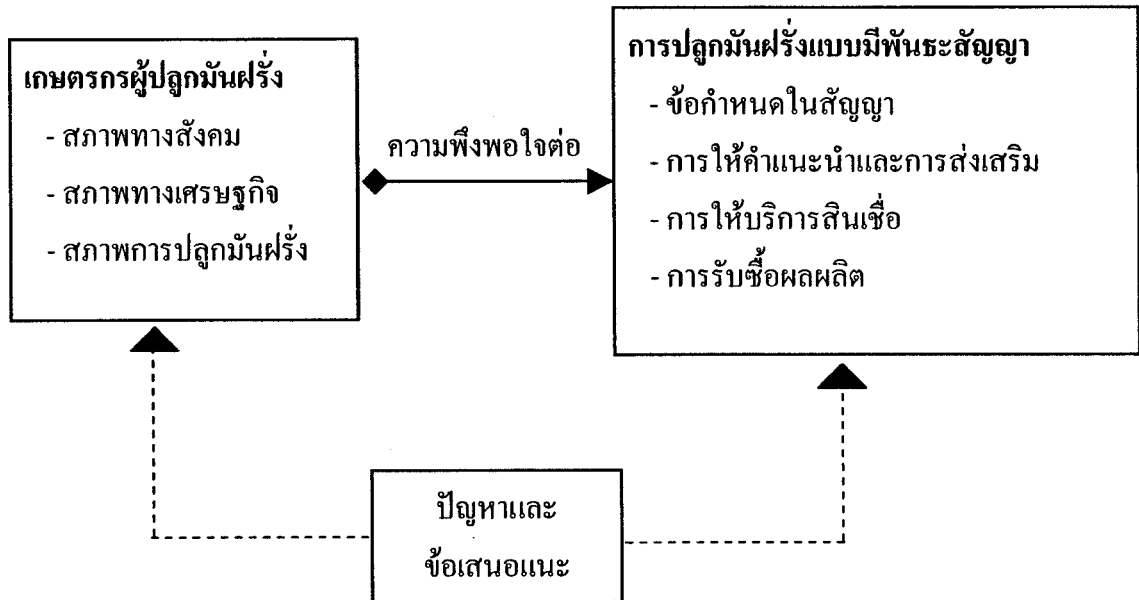
บริษัทจะรับซื้อมันฝรั่งและทำการแปรรูปอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ดังนั้นบริษัทจึงประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบป้อนโรงงานเนื่องจากการผลิตมันฝรั่งส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีความแปรปรวนของราคามันฝรั่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ดังนั้นโรงงานจึงต้องมีหลักประกันในการผลิต โดยส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา(contract farming) โดยบริษัททำสัญญาซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาประกันขั้นต่ำตามเงื่อนไขที่บริษัทกำหนด ทั้งนี้บริษัทเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรในรูปแบบสินเชื่อ และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้บริการแนะนำการผลิต รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการรับซื้อโดยทางบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบค่าจัดการ และค่าขนส่ง

แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาผูกพันกับเกษตรกรมานานแล้วก็ตาม การพัฒนาการผลิตในรูปแบบดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด รวมทั้งศึกษาปัญหาต่างๆในการปลูกมันฝรั่ง เพื่อเป็นข้อมูลนำไปปรับกลยุทธ์ในการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งให้ประสบผลสำเร็จ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ทำสัญญากับบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด ในปี 2549

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับทางบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด ในปี 2549

5.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง พนักงานส่งเสริมของบริษัทฯ ที่คอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่ง

5.3 บริษัท หมายถึงบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด

5.4 ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นกับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ที่ทำให้เกิดความสุข ความสบายใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่บุคคลคิดว่าเกิดความสำเร็จตามความคาดหวังและความต้องการของตนเอง มีผลทำให้เกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีขวัญกำลังใจ มีความผูกพัน และความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำนั้น

5.5 การปลูกมันฝรั่ง หมายถึง กระบวนการผลิตมันฝรั่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การจัดหาปัจจัยการผลิต การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการนำผลผลิตมาจำหน่าย

5.6 พันธะสัญญา หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีข้อตกลงกันล่วงหน้า ตามเงื่อนไขที่บริษัทเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อกัน ทั้งเรื่องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การให้คำแนะนำส่งเสริมการผลิต ราคาผลผลิต มาตรฐานการรับซื้อผลผลิต เป็นต้น

5.7 การปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา หมายถึง การปลูกมันฝรั่งที่บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด เป็นฝ่ายจัดทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งกับเกษตรกรที่ต้องการปลูก และบริษัทหาปัจจัยการผลิตให้ในรูปแบบสินเชื่อ คือ พันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมดูแลการปลูกตามหลักวิชาการให้กับเกษตรกรก่อน แล้วหักค่าปัจจัยการผลิตคืนหลังจากเกษตรกรส่งผลผลิตมันฝรั่ง ตามคุณภาพและระยะเวลาที่กำหนด

5.8 ปัจจัยการผลิต หมายถึง หัวพันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ย และสารเคมี ที่บริษัทจัดหามาให้เกษตรกร

5.9 โรงงาน หมายถึง โรงงานผลิตมันฝรั่งทอดกรอบ ของบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด ตั้งอยู่ที่ อำเภอ เมือง จังหวัดลำพูน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สามารถนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา ของภาคเอกชน และภาครัฐต่อไป

6.2 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปพัฒนาการปลูกพืชมันฝรั่งของเกษตรกร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัด เชียงใหม่” ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเอกสารและงานวิจัยออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา
3. การผลิตมันฝรั่งในประเทศไทย
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อม โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538: 600) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พึงพอใจ” หมายถึง ชอบใจ ภูมิใจตามที่ต้องการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541: 45) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) เป็นความรู้สึกของคนที่มี ระดับความพอใจที่เป็นผลจากการเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับตามที่เห็น และเข้าใจกับความคาดหวัง (expectation) หากบุคคลเห็นและเข้าใจการทำงานของผลิตภัณฑ์ต่ำกว่าความคาดหวัง จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความไม่พึงพอใจ และถ้าผลที่ได้รับจากการทำงานของผลิตภัณฑ์สูงกว่าความคาดหวัง ก็จะทำให้เกิดความประทับใจ ซึ่งจะเกิดผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้า และประชาสัมพันธ์ถึงสิ่งดี และไม่ดีของผลิตภัณฑ์ต่อบุคคลอื่นต่อไป

สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์ (2540: 16-17) มีแนวคิดว่า ความพึงพอใจเป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมไม่สามารถที่จะมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตได้จาก การแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจได้โดยตรง แต่สามารถวัดได้อ้อมได้โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน

และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงจะสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2528: 135-137) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน เราสามารถวัดทัศนคติของบุคคลแทนแต่อาจเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้เช่นกัน หากบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกของตน และเสนอว่าเทคนิคของ Likert เป็นแบบหนึ่งที่สามารถใช้ได้ สถานการณ์เช่นนี้

ธงชัย มากสกุล อ่างใน ลือศักดิ์ คงสุข (2545: 28) ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าเป็นทัศนคติอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นรูปร่างได้ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นสุข เมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการของตนเองในสิ่งที่ขาดหายไป และเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคล ที่มีผลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมนั้น

สมยศ นาวิการ (2533: 98) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกที่ดี โดยส่วนรวมของคนต่องานของพวกเขา เมื่อกล่าวว่ามีความพึงพอใจสูง โดยทั่วไปจะหมายความว่าชอบ และให้คุณค่ากับงานของพวกเขาสูง และมีความรู้สึกที่ดีต่องานของเขา

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529: 98) กล่าวว่า ความพอใจในงานเป็นภาวะของความพึงพอใจหรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวก ที่มีผลเกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินประสบการณ์ในงานของคนๆ หนึ่ง ที่ทำให้เกิดขึ้นด้วยตัวของเขาเอง และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ปัจจุบันหรืออดีต

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจได้ว่าเป็นการแสดงความรู้สึกดีใจ ยินดีของเฉพาะบุคคลในการตอบสนองความต้องการในส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยเหล่านั้นสามารถสนองความต้องการของบุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้อย่างเหมาะสม และเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่จะเลือกปฏิบัติในกิจกรรมนั้นๆ

การวัดความพึงพอใจ

ภณิดา ชัยปัญญา (2541: 11-12) ได้กล่าวไว้ว่าการวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่างๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จะได้ข้อมูลที่แท้จริง

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องมีสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคลจึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้น การสร้างสิ่งเร้าจึงจะเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

สมพงษ์ เกษมสิน (2526: 305-306) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการจูงใจของ Maslow ว่า Maslow ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีสิ้นสุด ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ขบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และเกิดจนตาย
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้น ตามความสำคัญ (a hierarchy of needs) กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

ธงชัย สันติวงษ์ (2530: 390-391) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการ ว่า Alderfer ได้แสดงทฤษฎี ERG ซึ่งพัฒนาจากทฤษฎีของ Maslow แต่รูปแบบและจุดเด่นต่างกัน จากการศึกษาของ Alderfer เห็นว่า ความต้องการของมนุษย์น่าจะเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ความต้องการอยู่รอด (existence) เป็นความต้องการทางร่างกายและปรารถนาอยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งความต้องการอยู่รอดนี้เทียบกับความต้องการทางร่างกายและด้านความปลอดภัยของ Maslow

ความสัมพันธ์ทางสังคม (related needs) เช่นความต้องการเป็นผู้นำ ความต้องการเป็นผู้นำตามความต้องการ อยากมีสายสัมพันธ์ทางมิตรภาพกับคนอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคม เทียบได้กับความต้องการความมั่นคง ความต้องการทางสังคม ของ Maslow

ความต้องการก้าวหน้าและเติบโต (growth) เป็นความต้องการที่จะพัฒนาการเปลี่ยนแปลงฐานะเทียบได้กับความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จทางใจตามที่ได้นึกคิดไว้ของ Maslow

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ อ่างใน นรินทร์ ศรีวิชัย (2547: 6) กล่าวถึง การเกษตรแบบมีสัญญา ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเลือก เพื่อลดความเสี่ยง เพราะว่าการเกษตรเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง กล่าวคือ เกษตรกรจะประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศ การแพร่ระบาดของโรค และแมลงศัตรูพืช และเปลี่ยนแปลงของราคาผลผลิตที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างราคาผลผลิตที่เกษตรกรคาดว่าจะขายได้ เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวกับราคาที่เกษตรกรขายได้จริง โดยในทางปฏิบัติเกษตรกรสามารถที่จะเลือกวิธีที่นำมาใช้ เพื่อลดความเสี่ยงภัยทางการเกษตรได้ ดังนี้

1. การประกันภัย (insurance) ในการผลิตทางการเกษตร เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยทำให้เกษตรกรลดความสูญเสียจากสภาพการณ์ ธรรมชาติและโรคแมลง ความเสี่ยงดังกล่าว บริษัทผู้รับประกันภัยสามารถที่จะยอมรับภาระความเสี่ยงเหล่านั้นได้
2. การผลิตหลายอย่าง (diversification) ในช่วงเวลาเดียวกันหรือผลิตพืชอย่างเดียวกันแต่ขายในเวลาที่แตกต่างกันเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงด้านรายได้และด้านราคาผลผลิต แต่การผลิตหลายอย่างนี้จะเป็นการลดรายได้เฉลี่ยและเพิ่มต้นทุนในการผลิตเนื่องจากขนาดการผลิตไม่เหมาะสม
3. การซื้อขายตามสัญญา (contract) เป็นการทำสัญญากลางซื้อขายผลผลิตกันไว้ก่อน เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงทางด้านราคา ภายใต้การผลิตแบบซื้อขายตามสัญญานี้ ผู้ผลิตจะยกภาระความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงของราคา ไปสู่ผู้ซื้อได้ในระดับหนึ่ง
4. การก่อให้เกิดการคล่องตัวในการผลิต (flexibility) เป็นการจัดการฟาร์มที่มุ่งให้เกิดความคล่องตัวและสอดคล้องกับแผนการผลิตในการที่จะตัดแปลง ปรับปรุงกิจการฟาร์ม เพื่อรองรับการผลิตที่แปรผัน
5. การสร้างสภาพคล่อง (liquidity) เป็นการจัดการฟาร์มให้สินทรัพย์ต่าง ๆ มีสภาพคล่อง คือ สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ทันทีที่ต้องการ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2536:31-35) ให้ความหมายของการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาผูกพันว่า หมายถึง การทำการผลิตในลักษณะที่มีข้อตกลงหรือสัญญาต่างๆระหว่าง

เกษตรกรและนิติบุคคล เช่น โรงงานแปรรูปหรือบริษัท พ่อค้าทั่วไป สัญญานี้อาจตกลงด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการผลิตและการตลาด ซึ่งจะตกลงกันก่อน จะทำการผลิตเป็นระบบที่มีการตกลงระหว่างคู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่าย คือ โรงงานแปรรูปกับเกษตรกร ซึ่งจะมีการผูกพันกันใน 3 ลักษณะ คือ ผูกพันเฉพาะการผลิต โดยโรงงานแปรรูปให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต การให้กู้ยืมเงินแก่เกษตรกร ผูกพันเฉพาะการตลาด โดยกำหนดปริมาณการซื้อขายในราคาที่ตกลงกันไว้ล่วงหน้าแล้ว และผูกพันด้านการผลิตและการตลาด โดยโรงงานแปรรูปจะให้ความช่วยเหลือในด้านสินเชื่อ ปัจจัยการผลิต ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ เกษตรกรต้องขายผลผลิตให้แก่โรงงานตามจำนวนและราคาที่ตกลงกันไว้ในสัญญา

กรมส่งเสริมการเกษตร (2538: 32) อ้างถึงใน สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์ (2540: 11) ให้ความหมายของระบบการผลิตแบบมีพันธะสัญญาผูกพัน (contract farming) ว่าเป็นการจัดการทางความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิตแบบแนวดิ่ง (vertical chain of production and marketing) โดยที่ผู้ซื้อสามารถกำหนดความแน่นอนของวัตถุดิบ ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตร ที่เกษตรกรจะรับซื้อ โดยที่ตัวเองไม่ต้องเป็นเจ้าของ (ownership) ของหน่วยการผลิตนั้นเสียเอง ซึ่งหมายถึงว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังเป็นอิสระ โดยเป็นเจ้าของหน่วยการผลิตของตนอยู่ แต่มีการทำสัญญากับผู้รับซื้อล่วงหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรเกี่ยวกับปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตรที่ตนจะผลิตป้อนให้ โดยมีเงื่อนไขอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้รับซื้อต้องสร้างหลักประกันในขบวนการผลิตของเกษตรกรในด้านต่างๆ เช่น ให้สินเชื่อ ให้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ รวมถึงให้บริการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของเกษตรกรในสัญญา การบริการที่ให้โดยผู้รับซื้อเช่นนี้ไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะเกษตรกรในโครงการ ทางด้านคุณภาพวัตถุดิบที่โรงงานของตนต้องการอีกด้วย ประการที่สอง ผู้รับซื้อจะต้องสร้างหลักประกันทางด้านตลาด ให้แก่ผลผลิตที่เกษตรกรในโครงการผลิตได้ เช่น กำหนดราคาซื้อที่แน่นอนขึ้น

กรมส่งเสริมการเกษตร อ้างใน ถวิล กาวีสุข (2547: 4) กล่าวสรุปเกี่ยวกับแนวคิด โดยความหมายของระบบการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน (contract farming) ว่าเป็นการจัดการทางความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตกับผู้รับซื้อผลผลิตแบบแนวดิ่ง (vertical integration) หมายถึง การผลิตที่มีความต่อเนื่องกัน (successive stage of production) ตั้งแต่สองขั้นตอนขึ้นไป โดยมีลักษณะเป็น farm และ non - farm ซึ่งมาร่วมการดำเนินงานภายใต้หน่วยธุรกิจเดียวกัน โดยมีการตัดสินใจการจัดการและการประสานงานร่วมกันภายใต้สัญญา หรือข้อตกลงต่างๆ จากการสำรวจธุรกิจเกษตร ระหว่างเกษตรกรและหน่วยธุรกิจที่ร่วมกันดำเนินธุรกิจภายใต้สัญญาข้อตกลงระหว่างกันแล้วสามารถจำแนก vertical integration ได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. Non integration เป็นการดำเนินธุรกิจการผลิตในลักษณะที่ไม่มีการทำสัญญาผูกพันใดๆ ระหว่างเกษตรกรกับหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน เพียงแต่มีการซื้อขายระหว่างกันเท่านั้น เกษตรกรมีอิสระอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยการผลิต และขายผลผลิตให้ใครก็ได้ที่ให้ราคาที่ดีที่สุด ผลเสียของลักษณะนี้คือ เกษตรกรจะต้องเป็นผู้ยอมรับความผันผวน (fluctuation) ทางด้านการผลิตและราคา

2. Quasi- integration หรือ contract farming เป็นการดำเนินธุรกิจการผลิตภายใต้ซื้อผูกพันที่ตกลงกันระหว่างเกษตรกรกับหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (contractors) ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของการผูกพันได้เป็น 2 รูปแบบดังนี้

2.1 Limited management contract คือ การทำธุรกิจภายใต้ข้อตกลงผูกพันร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับหน่วยธุรกิจ (บริษัท) โดยทั่วไปลักษณะการผูกพันจะจำกัดเฉพาะด้านการผลิต กล่าวคือ บริษัท จะเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นให้กับเกษตรกร ในลักษณะที่เป็นสินเชื่อ เกษตรกรจะเป็นผู้รับภาระเกี่ยวกับการเปลี่ยนทางด้านราคา และปริมาณของผลผลิต หรือ เกษตรกรมีอิสระในการตัดสินใจ จัดจำหน่ายผลผลิตได้อย่างเต็มที่

2.2 Full management contract คือการทำธุรกิจภายใต้ข้อตกลงผูกพันร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับหน่วยธุรกิจ(บริษัท) ทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด กล่าวคือ บริษัท จะเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นให้กับเกษตรกร ในลักษณะที่เป็นสินเชื่อ โดยมีการประกันราคาการรับซื้อผลผลิต เพราะการผูกพันในกรณีนี้ เกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัด และยินยอมให้บริษัทเข้ามาดูแลควบคุมการผลิต เพราะการตกลงผูกพันในลักษณะเช่นนี้ บริษัทจะเป็นผู้รับความเสี่ยงตามข้อตกลงและเงื่อนไขต่างๆ สำหรับเกษตรกรจะมีความเสี่ยงในการผลิตลดลง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการในการผลิตดังกล่าว

3. Ownership integration through profit type firms หรือเรียกว่า company owned คือบริษัท จะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตต่างๆ โดยเกษตรกรเป็นเพียงลูกจ้าง และต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของบริษัทอย่างเคร่งครัดวิธีการนี้เกิดขึ้นเนื่องจากเกษตรกรไม่มีความสามารถที่จะดำเนินกิจการได้ด้วยตัวเอง คือ ขาดความรู้ในการผลิต ขาดแคลนเงินทุน ตลอดจนลักษณะการผลิตที่มีความเสี่ยงสูงต่อการขาดทุน

4. Farmer operating cooperative หรือ (ownership integration through cooperative) คือ เกษตรกรจะทำการรวมกลุ่มกันในการจัดตั้งองค์กรที่ไม่แสวงกำไรเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่างๆ และจัดการตลาดให้สมาชิกของกลุ่มได้จำหน่าย

ซึ่งในแต่ละประเภทมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่ต่างกัน โดยเกษตรกรจะเป็นผู้เลือกในแต่ละลักษณะตามความพร้อมของเกษตรกร ความพอใจ แหล่งเงินทุน และตามแหล่งของที่ชุมชน

อาศัย โดยการจัดทำในลักษณะดังกล่าวเพื่อดำเนินการให้เกิดการผลิตตามแต่ละชนิดที่เกษตรกร
เลือก

รูปแบบของการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน

การผลิตแบบมีสัญญาผูกพันมี 3 รูปแบบ (มนตรี กล้าชายและคณะ 2537: 12) ดังนี้

1. ประกันราคาผลผลิต ให้บริการส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยี และสนับสนุน
ปัจจัยการผลิต
2. ประกันราคาผลผลิตและให้บริการส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยี
3. ประกันราคาผลผลิตอย่างเดียว

จากแนวความคิดดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน เป็นระบบการ
ผลิตที่มีลักษณะข้อตกลงหรือสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัท ที่มีการตกลงล่วงหน้าที่จะส่งมอบ
ผลผลิตให้แก่บริษัทในปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่กำหนดไว้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือ บริษัท
จะต้องสร้างหลักประกันในขบวนการผลิต รวมถึงหลักประกันในการส่งมอบวัตถุดิบที่ใช้ในการ
ขยายการผลิตให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามเป้าหมายอีกด้วย

จุดเด่นและจุดด้อยของการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน

ในการดำเนินธุรกิจการผลิตแบบมีสัญญาผูกพันได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในการ
ผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งสามารถสรุปจุดเด่นและจุดด้อย ของการนำเอาระบบนี้มาใช้ พอสรุปได้ดังนี้
(ชาติ เกตุแก้ว 2536: 20-21)

1. จุดเด่น

- 1) เป็นการสร้างเสถียรภาพ (stability) ทั้งนี้เป็นผลอันเนื่องมาจากการ
ผูกพันระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและหน่วยธุรกิจ (บริษัท) ที่จะต้องจัดหาปัจจัยการผลิต สินเชื่อและ
การตลาด ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในด้านการผลิตและการตลาด ในขณะที่หน่วยธุรกิจ
ก็มีความแน่ใจในปริมาณวัตถุดิบที่ต้องการเป็นการนำไปสู่เสถียรภาพที่เหมาะสม
- 2) เป็นการลดต้นทุนการผลิต (reduce production cost) การผลิตสินค้าใน
ระบบนี้มีการนำเอาวิทยาการแผนใหม่ ในการผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพตามความต้องการ ทำให้
ต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มลดลง
- 3) เป็นการสร้างทักษะในการจัดการด้านธุรกิจ (provision of business skill)
การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับด้านการผลิตของหน่วยธุรกิจ ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีทักษะในการ
จัดการด้านธุรกิจและการตลาดเพิ่มขึ้น
- 4) เป็นการเพิ่มความรู้ (increased flow of information) การดำเนินธุรกิจ
ร่วมกันทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ ข่าวสารทั้งด้านการผลิตและการตลาด

5) เป็นการนำไปสู่ความร่วมมือและความเข้าใจ (cooperative and understanding) ทั้งนี้ผลของการผูกพันอย่างต่อเนื่องเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจระหว่างกัน

2. จุดด้อย

1) ลักษณะเฉพาะของสัญญาอาจทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตจำกัดทำให้ขาดแรงจูงใจและความริเริ่มในการผลิต อีกทั้งเกษตรกรไม่สามารถขยายการผลิตได้เมื่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจมีความเหมาะสมในขณะเดียวกันที่หน่วยธุรกิจจะได้รับแรงจูงใจที่ดีกว่าเพราะการดำเนินงานจะขึ้นอยู่กับภาวะการณ์ตลาดเป็นสำคัญ

2) เกษตรกรผู้มีความชำนาญและการจัดการที่ดีอยู่แล้วจะเสียเปรียบในทางตรงกันข้ามหน่วยธุรกิจจะได้รับผลดีเพราะเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพเข้าร่วมโครงการทำให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของหน่วยธุรกิจได้

3) เกษตรกรมักขาดอำนาจในการต่อรองและขาดความรู้ในด้านการตลาด ในขณะที่หน่วยธุรกิจมีอำนาจในการต่อรองและความรู้ในด้านตลาดที่ดีกว่า

4) ด้านการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร (fix investment capital) เกษตรกรเป็นผู้ลงทุน แต่หน่วยธุรกิจจะเป็นผู้ลงทุนผันแปร ซึ่งได้รับผลตอบแทนคืนทุนเร็วกว่าเกษตรกร เนื่องจากหน่วยธุรกิจจะทำการหักหนี้สินออกจากรายได้ของเกษตรกรก่อนจ่ายรายได้ส่วนเกินให้แก่เกษตรกร

5) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตบางอย่าง ที่หน่วยธุรกิจถ่ายทอดสู่เกษตรกร ในบางครั้งยังไม่ได้ผ่านการเห็นผลที่แน่นอนและประจักษ์ในระยะเวลาอันพอสมควร อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตและรายได้ของเกษตรกรโดยตรง

6) การเพิ่มมาตรฐานที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร เป็นการคุ้มครองตนเองของหน่วยธุรกิจ เพื่อให้มีต้นทุนคงที่หรือมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะในช่วงที่ผลผลิตมีมาก จะส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรที่เข้าสู่ระบบการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน

3. การผลิตมันฝรั่งในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีการนำเข้าหัวพันธุ์มันฝรั่งปีหนึ่งประมาณ 7,000 ตัน คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 300 ล้านบาท (สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร 2545: 5) จะเห็นได้ว่ามันฝรั่งมีบทบาทสำคัญต่อการบริโภคของคนไทยในปัจจุบัน แหล่งที่ปลูกมันฝรั่งที่สำคัญของประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดตาก

สำหรับการผลิตมันฝรั่งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการผลิตมันฝรั่งเพื่อบริโภคสด (คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 10) และการผลิตมันฝรั่งเพื่อแปรรูปครบวงจร (คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 90) ซึ่งการปลูกมันฝรั่งส่วนใหญ่ปลูกในสภาพนาเขตชลประทาน โดยปลูกมันฝรั่งตามหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว (ช่วงเดือนพฤศจิกายน-มีนาคม) การผลิตมันฝรั่งหลังการทํานามีสภาพยากก่อนข้าง สูง เพราะช่วงฤดูกาลทํานาช่วยตัดวงจรของโรคแมลง

การผลิตมันฝรั่งในจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะของการผลิตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (สุใจ พุดน้อย 2546: 10) ได้แก่

1. การผลิตมันฝรั่งเพื่อบริโภคสด

เป็นการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ พันธุ์ที่นิยมปลูกคือ สปนด้า โดยมีสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งในจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้นำเข้ามาปลูก โดยทางสหกรณ์จะส่งเสริมโดยผ่านหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกมันฝรั่ง และมีปัจจัยการผลิต เช่น หัวพันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยให้ในรูปแบบของสินเชื่อ

2. การผลิตมันฝรั่งเพื่อแปรรูป

เป็นการผลิตเพื่อแปรรูปสำหรับส่งบริษัท หรือโรงงานอุตสาหกรรมการแปรรูปเท่านั้น การผลิตประเภทนี้ เป็นลักษณะของตลาดข้อตกลง ผู้ซื้อ ซึ่งบริษัทหรือโรงงานจะดำเนินการส่งเสริมผ่านตัวแทนบริษัท หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของบริษัท โดยให้คำแนะนำและให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น หัวพันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้แก่ตัวแทนหมู่บ้าน หรือเกษตรกรในรูปแบบสินเชื่อ และจะหักเงินค่าวัสดุการเกษตรเมื่อขายผลผลิตให้แก่โรงงาน ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องไม่นำผลผลิตไปขายให้บุคคลอื่น โดยตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของบริษัทจะออกพื้นที่เพื่อเยี่ยมชมแปลง ให้คำแนะนำและคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆตามที่เกษตรกรต้องการ การผลิตมันฝรั่งแบบมีสัญญาผูกพันอย่างเป็นระบบ การผลิตที่มีลักษณะข้อตกลง หรือสัญญาระหว่างเกษตรกรกับบริษัทจะต้องมีราคาประกันที่แน่นอน

การส่งเสริมของบริษัท

บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด เป็นบริษัทหนึ่งที่มีการส่งเสริมแบบมี Contract กับเกษตรกร โดยดำเนินการส่งเสริมผ่านตัวแทนของบริษัท หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรของบริษัท ซึ่งจะทำให้การสนับสนุนในด้านปัจจัยการผลิต เช่น หัวพันธุ์มันฝรั่ง สารเคมี และปุ๋ยเคมี ตลอดจนให้คำแนะนำและคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตามที่เกษตรกรต้องการ ขึ้นตอนการส่งเสริมของบริษัท

1. จัดประชุมกลุ่มเกษตรกรที่สนใจปลูกมันฝรั่งกับบริษัท โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการ
2. ทำสัญญาซื้อขายหัวพันธุ์ ปัจจัยการผลิต และผลผลิตมันฝรั่ง ซึ่งในสัญญาจะระบุถึง ราคาปัจจัยการผลิต ราคารับซื้อผลผลิต เงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงิน และการห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น
3. จ่ายปัจจัยการผลิต ได้แก่ หัวพันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ย สารเคมี ตลอดจนสิ่งอื่นใดที่จำเป็นในการใช้เพาะปลูกมันฝรั่ง โดยให้ในรูปของสินเชื่อ
4. ให้คำแนะนำและควบคุมการผลิต โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของบริษัท ประจำอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูกอย่างครบถ้วน
5. รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรตามราคาที่ระบุไว้ในสัญญา โดยกำหนดจุดรับซื้อที่ใกล้เคียงพื้นที่เพาะปลูก และดำเนินการรับซื้อผลผลิตตามเงื่อนไขและมาตรฐานของบริษัท
6. จ่ายเงินค่าผลผลิตตามระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา โดยหักค่าปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรเบิกจากบริษัทไป

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

จันทร์จิรา สุขเกษม (2535: 62) ได้ศึกษาผลกระทบของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันต่อเทคโนโลยีการผลิตของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลตอบแทนของการผลิตมะเขือเทศของเกษตรกรในระบบสัญญาสูงกว่าของเกษตรกรนอกระบบสัญญา คือ 3,944 และ 1,703 บาทต่อไร่ ตามลำดับ และพบว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพันส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนพื้นที่ปลูกทั้งหมดของเกษตรกรในระบบเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน จะทำการปลูกพืชอื่นในฤดูกาลเดียวกันกับการ

ปลูกมะเขือเทศ และยังพบว่าการใช้แรงงานในการผลิตจะใช้มากที่สุดในกิจกรรมเก็บเกี่ยวและการคัดเกรด ลักษณะการผลิตบริษัทจะทำสัญญากับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางจะทำสัญญาด้วยวาจากับเกษตรกรอีกทอดหนึ่ง การให้สินเชื่อในการผลิตจะเป็นปัจจัยด้านเมล็ดพันธุ์ส่วนราคามีความเคลื่อนไหวขึ้นลงตามภาวะตลาด แม้ว่าจะมีการประกันราคาขั้นต่ำ บริษัทไม่ช่วยเหลือในบริการความรู้เทคโนโลยีและสินเชื่อปัจจัยการผลิตด้านอื่น ๆ

กองวิจัยเศรษฐกิจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2536: 31-35) ได้ศึกษาถึงสัญญาซื้อผูกพันการผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของเกษตรกรกับเอกชน โดยเลือกพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในการเพาะปลูก 2534-2535 ระหว่างผู้ปลูกและผู้รับซื้อผลการศึกษาพบว่าผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ในอำเภอดำเนินสะดวกมีพื้นที่ถือครองประมาณ 14.2 ไร่ต่อครัวเรือน ใช้ที่ดินปลูกข้าวโพด 7.13 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นหนี้จากการกู้ยืมนอกระบบรายได้เฉลี่ย 1,482.5 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเท่ากับ -223.32 บาทต่อไร่ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน จึงเท่ากับร้อยละ -13.9 วิธีการจำหน่ายผลผลิต ผู้ปลูกจะได้รับสินเชื่อ จากพ่อค้าท้องถิ่นในด้านปัจจัยการผลิต เมื่อขายผลผลิตก็ขายให้พ่อค้าผู้สัญญาเท่านั้น แต่มีอิสระในการจัดการผลผลิตต่างๆ ด้าน ส่วนผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนในอำเภอสองพี่น้อง ถือครองที่ดินเฉลี่ย 28.04 ไร่ต่อครัวเรือน ใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเฉลี่ย 2.8 ไร่ต่อครัวเรือน มีหนี้สินส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมในระบบ รายได้เฉลี่ย 2,423.63 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิเท่ากับ 340.44 บาทต่อไร่ อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนร้อยละ 16.34 ข้อตกลงการจำหน่ายผลผลิต ให้แก่บริษัท Agro-US ซึ่งเป็นผู้ให้สินเชื่อปัจจัยการผลิต ถ้าขายให้คนอื่นจะถูกปรับ 20 เท่าของมูลค่า เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากบริษัทเท่านั้น การกำหนดราคารับซื้อ รัฐบาลจะเข้ามากำหนดราคาด้วยและช่วยเหลือผู้ปลูกที่เข้าร่วมโครงการกับบริษัทลักษณะข้อตกลงจะเน้นลายลักษณ์อักษรและบริษัทจะประกันราคาให้แก่ผู้ปลูกล่วงหน้า

สาคร มีนุ่น (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การปลูกมันฝรั่งแบบมีสัญญาผูกพัน (ส่งเสริม โดยบริษัทเอกชน) และการปลูกมันฝรั่งแบบทั่วไปในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปลูกมันฝรั่งแบบมีสัญญาผูกพันมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าการผลิตมันฝรั่งแบบทั่วไป ในขณะที่มีต้นทุนการผลิตต่อไร่โลกักรมต่ำกว่ามันฝรั่งแบบทั่วไป

ถือศักดิ์ คงสุข (2545: 45 – 52) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกร ผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจร ในเขตอำเภอนิคมบ่อแก้ว จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 9.90 ไร่ต่อราย มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 6,297.9 บาทต่อไร่ ได้รับผลผลิตเฉลี่ย 1,041.02 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ย 13,131.18 บาทต่อไร่ มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตตามคำแนะนำครบทุกรายต่อไร่ ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวต่อไร่

สุใจ พุดหน้อย (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี อายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมันฝรั่งโดยเฉลี่ย 6 ปี มีพื้นที่เป็นของตนเองและเช่า มีพื้นที่เฉลี่ย 6 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง 3-4 ไร่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 111,961.42 บาท โดยมีรายได้จากการปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 68,895.52 บาท

นรินทร์ ศรีวิชัย (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธะสัญญา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า พื้นฐานของเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.5 เป็นเพศชาย และส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 36-45 โดยมีอายุเฉลี่ย 43.43 ปี มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.0 เป็นชาวไทย และร้อยละ 89.0 แต่งงานมีครอบครัว มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ย 1.97 ไร่/ราย ร้อยละ 66.9 มีแรงงานในครัวเรือน 1-2 คน และร้อยละ 64.7 ไม่มีการจ้างแรงงานในการปลูกฯ มีรายได้จากการขายมะเขือม่วง รวมเฉลี่ย 27,848.31 บาท/รุ่น เกษตรกรทั้งหมดได้รับสินเชื่อการปลูกฯ จากบริษัท ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.3 เก็บเกี่ยวในช่วงเวลา 06.00 – 07.00 น. ส่วนใหญ่ร้อยละ 43.0 พบเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 3-4 ครั้ง/เดือน ระยะทางจากพื้นที่ปลูกถึงโรงงานเฉลี่ย 156.59 กิโลเมตร

ด้านการผลิตแบบมีพันธะสัญญา

ชาติ เกตุแก้ว (2532: 17-19) ได้ศึกษาโครงการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบครบวงจรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการนำเกษตรกรแบบมีสัญญาผูกพันมาใช้กับการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร ภายได้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย บริษัทผู้ดำเนินธุรกิจแปรรูปมันฝรั่งและกลุ่มเกษตรกร ผลการศึกษา พบว่า โครงการดังกล่าวอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรในลักษณะของรายได้ที่มีเสถียรภาพขึ้น มีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน และลดปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ส่วนบริษัทฯ สามารถจัดหาผลผลิตได้เพียงพอกับความต้องการวัตถุดิบของโรงงานแปรรูป นอกจากนี้ ชาติ เกตุแก้ว (2536: 17) ยังได้ศึกษาการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันในประเทศไทยเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐ และภาคเอกชน พบว่า การแนะนำส่งเสริมการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ ไปสู่การผลิตของเกษตรกรเป็นแนวทางในการถ่ายทอดวิทยาการผลิตแผนใหม่แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตและการตลาดมากขึ้น

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2539: 90-101) ได้ศึกษาและวิเคราะห์การผลิตแบบมีสัญญาผูกพันที่ได้ดำเนินการไปแล้วในสินค้าเกษตรหลายชนิดในภาคเหนือ ที่มีการทำสัญญาผูกพันระหว่างเกษตรกรและโรงงานผู้รับซื้อผลผลิต ซึ่งให้เห็นศักยภาพของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน

และแนวทางการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร เพื่อการพัฒนาการเกษตรให้ยั่งยืนโดยเพิ่มผลผลิตภาพของเกษตรกรรายย่อย และเพิ่มอุปทานของธุรกิจเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่ต่ำลง การเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันที่จะประสบความสำเร็จ จะเป็นระบบธุรกิจครบวงจรหรือการรวมกิจการ ในแนวคิด นำมาซึ่งประสิทธิภาพการผลิตทุกระดับ เกษตรกรมีรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอน และสูงกว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น มีการชดเชยความเสียหายให้แก่เกษตรกรที่เกิดความสูญเสียจากภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้ จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรได้มาก มีการจัดสินเชื่อให้เกษตรกรในด้านปัจจัยการผลิต ในด้านความมั่นคงของเอกชนผู้รับซื้อ ซึ่งบริษัทนั้นต้องมีลักษณะมั่นคงและมีตลาดแน่นอน ในด้านการมีภาระหนี้มากจะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีโอกาสเข้าร่วมการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันมากขึ้นเพราะเกษตรกรมีข้อจำกัดเรื่องสินเชื่อ และในด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐบาล หากเจ้าหน้าที่รัฐบาลเข้ามามีส่วนรู้เห็นและใกล้ชิดข้อพิพาทจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจมากขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐควรเป็นผู้มีความรู้ในด้านธุรกิจและการจัดการพอสมควร

เรือนมูล ระวังทรัพย์ (2540: 1-3) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพทางการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันในจังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบของต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตพืชในระบบสัญญาผูกพันด้วยวิธีงบประมาณ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะต้นทุนที่เป็นเงินสด ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายสัดส่วน คือ ประสิทธิภาพในการผลิต และขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดของเกษตรกร การศึกษาจำนวนแรงงานการเกษตรในครัวเรือน การผลิตพืชในระบบสัญญาผูกพันมีความเสี่ยงทางด้านราคาในระดับต่ำ

สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกร ที่มีต่อโครงการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพัน ในจังหวัดลำปางพบว่ามีความสนใจในด้านตลาดและราคามากที่สุด เกษตรกรคิดว่าปลูกแล้วสามารถขายให้โรงงานได้แน่นอน มีความเชื่อถือต่อตัวแทนเกษตรกรสูง มีความพึงพอใจในการขอรับใบนำหนักจากบริษัทมากที่สุด

ลือศักดิ์ คงสุข (2545: 45 – 52) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกร ผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจร ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการพัฒนาความรู้เกษตร การสนับสนุนด้านการผลิตและการสนับสนุนด้านการตลาดในระดับมากพึงพอใจด้านการผลิตระดับปานกลาง พึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ขนาดพื้นที่ปลูกและผลผลิตที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกร ปัญหาของเกษตรกรในด้านการผลิตคือ ศัตรูถั่วเหลืองการใช้สารเคมีไม่ถูกต้อง ด้านสนับสนุนการผลิต

มีปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ แรงงานไม่เพียงพอไม่มีเงินสำรองเพื่อจ่ายค่าแรงงานในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต พนักงานบริษัทดูแลไม่ทั่วถึง ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตพบว่า ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอกับความต้องการ และด้านสนับสนุนการตลาดพบว่าเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบรายละเอียดการสุ่มตรวจ คุณภาพผลผลิตที่ชัดเจนและมีการคัดเกรด ก่อนข้างมาก

นรินทร์ ศรีวิชัย (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธะสัญญา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่นแบบมีพันธะสัญญาพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อสินเชื่อการเกษตร พนักงานรับซื้อผลผลิต การเข้ารับซื้อผลผลิตในพื้นที่ การรักษาคุณภาพผลผลิต และการกำหนดวันเวลาซื้อขายผลผลิตในระดับมาก ส่วนในประเด็นของการเตรียมการปลูก การจัดหาต้นกล้า และวัสดุการเกษตรให้เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้คำแนะนำ การกำหนดมาตรฐานการรับซื้อผลผลิตตามเกรด และเอกสารการรับซื้อผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตแบบมีพันธะสัญญา

อุดม เกิดพิบูลย์ (2532: 10-11) ได้ศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จในระบบเกษตรตามสัญญาว่าจ้าง ในภาคเหนือตัวอย่างศึกษาจังหวัดลำปาง เชียงราย เชียงใหม่ พืชที่ศึกษาคือข้าวบาสมาดิ ข้าวโพดฝักอ่อน สตรอเบอร์รี่ แดง โชโย มะเขือเทศ จิงอ่อน และฝ้าย ผลการศึกษาพบว่า บางครั้งความไม่แน่นอนจากทั้งผู้ผลิตและผู้รับซื้อผลผลิต เป็นผลให้มีผลผลิตส่วนเกินมากเกินไปและบางครั้งอาจเกิดการขาดแคลนผลผลิต ซึ่งการตัดสินใจที่จะทำการผลิตสินค้าเกษตรมักจะขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับหลังการเก็บเกี่ยว แต่บางครั้งเกษตรกรอาจคาดการณ์ผิด

ผลจากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันในพืชหลายชนิด พบว่า เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องของการมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอนมากกว่า การซื้อขายแบบเสรี เกษตรกรลดภาระปัญหาการขาดแคลนเงินทุนและได้รับการสนับสนุนในด้านสินเชื่อปัจจัยการผลิต เกษตรกรได้รับความรู้ในการผลิต การตลาด และได้รับการถ่ายทอดวิทยาการแผนใหม่มากขึ้น เกษตรกรมีรายได้ที่ค่อนข้างแน่นอนและสูงกว่ากิจกรรมการเกษตรอื่น ในส่วนของโรงงานสามารถหาวัตถุดิบได้เพียงพอต่อความต้องการ และมีปริมาณที่สม่ำเสมอ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยเป็นอย่างมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการปลูkmันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำสัญญาการปลูkmันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับ บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด ในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 1,184 ราย โดยแบ่งออกเป็น 4 เขต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

-เขตอำเภอฝาง	จำนวนเกษตรกร	503	ราย
-เขตอำเภอเชียงดาว	จำนวนเกษตรกร	257	ราย
-เขตอำเภอดอยหล่อ	จำนวนเกษตรกร	309	ราย
-เขตอำเภอพร้าว	จำนวนเกษตรกร	115	ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973: 725-727) คือ

$$n = \frac{N}{1+Ne^2} \quad \text{ดังนี้}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด (ราย)

e = ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น (0.05)

$$\text{ดังนั้น } n = \frac{1,184}{1 + 1,184(0.05)^2} = 299 \text{ คน}$$

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 299 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 ของประชากรทั้งหมดและเก็บข้อมูลให้กระจายใน 4 อำเภอ โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างในแต่ละอำเภอดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

อำเภอ	จำนวนเกษตรกร	ร้อยละ	จำนวนตัวอย่าง
เขตอำเภอฝาง	503	25.25	127
เขตอำเภอเชียงดาว	257	25.25	65
เขตอำเภอคอกยหล่อ	309	25.25	78
เขตอำเภอพร้าว	115	25.25	29
รวม	1,184	25.25	299

1.2.2 สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับ

ฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่มีลักษณะคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (close – ended question) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (open – ended question) โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ลักษณะคำถามในตอนที่ 3 เป็นการประมาณค่า (rating scale) แบบกำหนดตัวเลข (numerical rating scale) ลักษณะคล้ายกับแบบคำถามให้เลือกตอบ คำตอบที่ให้เลือกเป็นแบบเปรียบเทียบกันตามปริมาณมากน้อย และจัดเรียงไว้เป็นลำดับ แบ่งตามความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดระดับเป็นดังนี้

5 = มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 = มีความพึงพอใจมาก

3 = มีความพึงพอใจปานกลาง

2 = มีความพึงพอใจน้อย

1 = มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

3.1 การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัยมากที่สุด หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง จากนั้นผู้วิจัยได้ประมวล และทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

3.2 การตรวจสอบหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ ไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีสัญญาผูกพันจำนวน 20 คน ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพึงพอใจ ตามวิธีการ Cronbach's alpha coefficient ได้ค่าสัมประสิทธิ์ระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.76

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ แบบพบกัน โดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ระหว่างเดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน 2550 โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 299 ราย และสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้ง 299 ราย

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean) ค่าต่ำสุดของข้อมูล (minimum) ค่าสูงสุดของข้อมูล (maximum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวัดตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับความพึงพอใจในการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร มีเกณฑ์การวัดแบบประมาณค่าที่ปรับปรุงมาจาก แบบทดสอบของลิเคอร์ท (likert scale) มีระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ (1-2-3-4-5) โดย ใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงของน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ยและกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลระดับความพึงพอใจซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งภายใต้พันธะสัญญากับบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทคดิง จำกัด ภายในปีพ.ศ. 2549 ที่ผ่านมา จำนวน 299 ราย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ ออกเป็น 4 ตอนดังนี้

- ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 การปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร
- ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน และรายได้รวมของครอบครัวต่อ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพทางด้านสังคม ของเกษตรกร

n = 299						
	สภาพสังคม	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด สูงสุด
เพศ						
ชาย		237		79.30		
หญิง		62		20.70		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

			n = 299			
สภาพสังคม จำนวน (ราย)		ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
อายุ (ปี)			45.61	9.37	23	77
น้อยกว่า 35	44	14.70				
35 - 45	100	33.40				
46 - 55	113	37.80				
56 - 65	35	11.70				
มากกว่า 65	7	2.30				
ระดับการศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	8	2.70				
ประถมศึกษา	245	81.90				
มัธยมศึกษา	43	14.40				
ระดับปริญญาตรี	2	0.70				
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.30				
สมาชิกในครัวเรือน (คน)			3.92	1.19	2	7
2 - 3	121	40.50				
4 - 5	141	47.20				
6 - 7	37	12.40				

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีลักษณะพื้นฐานทางสังคม ดังนี้ (ตารางที่ 4.1)

เพศ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.30) เป็นเพศชาย และส่วนน้อย (ร้อยละ 20.70) เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า เกษตรกรหนึ่งในสาม(ร้อยละ 37.80) มีอายุ ระหว่าง 46-55 ปี รองลงมา ร้อยละ 33.40 มีอายุระหว่าง 35-45 ปี และมีส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 2.30) มีอายุมากกว่า 65 ปี โดยมี อายุเฉลี่ย 45.61 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 77 ปี

ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.90) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา (ร้อยละ 14.40) จบการศึกษามัธยมศึกษา และมีส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.03) มีการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี

สมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.20) มีสมาชิก 4 – 5 คน รองลงมา ร้อยละ 40.50 มีสมาชิก 2 – 3 คน และส่วนน้อย (ร้อยละ 12.40) มีสมาชิก 6 – 7 คน โดยมี สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน สูงสุด 7 ต่ำสุด 2 คน

ตารางที่ 4.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

n = 299						
สภาพเศรษฐกิจ	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
สภาพการถือครองที่ดิน						
ของตนเอง	207	69.20				
เช่าผู้อื่น	92	30.80				
รายได้รวมของครอบครัว (บาท/ปี)						
น้อยกว่า 40,000	102	34.10	66,529.45	59,009.69	15,000	800,000
40,000 – 50,000	58	19.40				
50,001 – 60,000	26	8.70				
60,001 – 70,000	20	6.70				
มากกว่า 70,000	93	31.10				

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมี ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ดังนี้ (ตารางที่ 4.2)

สภาพการถือครองที่ดิน เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 69.20) มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง และหนึ่งในสาม (ร้อยละ 30.80) เช่าจากผู้อื่น

รายได้รวมของครอบครัว (บาท/ปี) เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.10) มีรายได้รวมของครอบครัวน้อยกว่า 40,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 31.10 มีรายได้รวมของครอบครัวมากกว่า 70,000 บาท โดยมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 66,529.45 บาทต่อปี รายได้ต่ำสุด 15,000 บาท และสูงสุด 800,000 บาท

ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร โดยจำแนกตามประสบการณ์การปลูกมันฝรั่ง ขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง การจ้างแรงงานที่ใช้ในการผลิตมันฝรั่ง แหล่งเงินทุน แหล่งเงินกู้ยืม จำนวนเงินกู้ยืม ความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่ง สาเหตุความเสียหายที่เกิดกับการปลูกมันฝรั่งค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งต่อ 1 ฤดูการผลิต ราคาขายมันฝรั่ง และรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 การปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

n = 299						
การปลูกมันฝรั่ง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
ประสบการณ์ปลูกมันฝรั่ง (ปี)			5.67	3.47	0	20
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	186	62.20				
6-10	96	32.10				
11-15	13	4.30				
มากกว่า 15	4	1.30				
ขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง (ไร่)			3.54	3.34	1	50
น้อยกว่า 5	267	89.30				
5-10	28	9.40				
มากกว่า 10	4	1.30				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=299						
การปลูกมันฝรั่ง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
การจ้างแรงงาน		6.22	5.92	1	25	
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
เตรียมพื้นที่	299	100.00				
ปลูก	242	80.90				
บำรุงดูแลรักษา	61	20.40				
เก็บเกี่ยว	251	83.90				
ขนส่งผลผลิต	148	49.50				
แหล่งเงินทุน						
ทุนส่วนตัว	210	70.20				
กู้ยืมเงิน	89	29.80				
แหล่งเงินกู้ยืม						
ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	29	9.70				
ธนาคารพาณิชย์	18	6.02				
กองทุนหมู่บ้าน	19	6.35				
สหกรณ์การเกษตร	13	4.35				
ญาติพี่น้อง	10	3.34				
จำนวนเงินกู้ยืม (บาท)			17,754.14	12,215.38	1,000	100,000
น้อยกว่า 10,000	23	25.80				
10,000-20000	36	40.40				
20,001-30,000	19	21.30				
30,001-40,000	5	5.60				
มากกว่า 40,000	6	6.70				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 299						
การปลุกมันฝรั่ง	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
ความเสียหาย						
ไม่มี	21	7.00				
มี	278	93.00				
สาเหตุความเสียหายที่เกิดกับการปลุกมันฝรั่ง						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
หัวพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ	184	61.50				
เตรียมแปลงปลูกไม่ได้มาตรฐาน	65	21.70				
ให้น้ำไม่พอคิและไม่สม่ำเสมอ	43	14.40				
ให้ปุ๋ยและสารเคมีมาก/น้อยเกิน	10	3.30				
โรคพืช และแมลงทำความเสียหาย	178	59.50				
เครื่องมือการเก็บเกี่ยว	76	25.40				
การเก็บเกี่ยวล่าช้ากว่ากำหนด	72	24.10				
การขนส่งผลผลิตมายังจุดรับซื้อ	22	7.40				
ค่าใช้จ่ายในการปลุกมันฝรั่ง (บาท)			40,740	33,492	6,400	385,000
น้อยกว่า 30,000	118	39.50				
30,000-40,000	68	22.70				
40,001-50,000	58	19.40				
50,001-60,000	22	7.40				
มากกว่า 60,000	33	11.00				
ราคาขายมันฝรั่ง(บาท/กก.)			8.72	0.72	8	13
8-9	290	39.50				
10-11	1	22.70				
12-13	8	19.40				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 299						
การปลูกมันฝรั่ง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
รายได้สุทธิ	67,783	73,301	6,887	1,050,000		
น้อยกว่า 40,000	88	29.40				
40,000-60,000	83	27.80				
60,001-80,000	64	21.40				
80,001-100,000	29	9.70				
มากกว่า 100,000	35	11.70				

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีสภาพการปลูกมันฝรั่ง ดังนี้ (ตารางที่ 4.3)

ประสบการณ์การปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 62.20) มีประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ปี รองลงมา ร้อยละ 32.10 มีประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งระหว่าง 6-10 ปี มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 1.30) มีประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งมากกว่า 15 ปี เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 5.67 ปี

ขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.30) มีขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 5 ไร่ รองลงมา (ร้อยละ 9.40) มีขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง ระหว่าง 5-10 ไร่ มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 1.30) มีขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง มากกว่า 10 ไร่ โดยมีพื้นที่ใช้ปลูกมันฝรั่งน้อยที่สุด 1 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด 50 ไร่ และเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 3.54 ไร่

การจ้างแรงงาน เกษตรกรทั้งหมดมีการจ้างแรงงานในการเตรียมพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง รองลงมาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.90) มีการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวมันฝรั่ง และจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 20.40) มีการจ้างแรงงานในการบำรุงดูแลรักษามันฝรั่ง

แหล่งเงินทุน เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 70.20) ใช้เงินทุนส่วนตัวในการปลูกมันฝรั่ง และหนึ่งในสาม (ร้อยละ 29.80) มีการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการปลูกมันฝรั่ง โดยหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32.58) ของผู้กู้ กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมา (ร้อยละ 21.35) ของผู้กู้ กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน โดยจำนวนเงินกู้ยืมที่น้อยที่สุดเท่ากับ 1,000 บาท และมากที่สุดเท่ากับ 100,000 บาท และเกษตรกรมีจำนวนเงินกู้ เฉลี่ย 17,754.14 บาท

ความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.00) มีความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่ง โดยเกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 61.50) มีสาเหตุความเสียหายเกิดจากหัวพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ รองลงมา ร้อยละ 59.50 เกิดจากโรคพืช และแมลงทำความเสียหาย

ค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 39.50) มีค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งน้อยกว่า 30,000 บาทต่อ 1 ฤดูกาลผลิต รองลงมา ร้อยละ 22.70 มีค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่ง ระหว่าง 30,000-40,000 บาทต่อ 1 ฤดูกาลผลิต และมีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 7.40) มีค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่ง ระหว่าง 50,001-60,000 บาทต่อ 1 ฤดูกาลผลิต โดยค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งต่อ 1 ฤดูกาลผลิตที่น้อยที่สุดเท่ากับ 6,400 บาท และมากที่สุดเท่ากับ 385,000 บาท และเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งต่อ 1 ฤดูกาลผลิตเฉลี่ย 40,740.68 บาท

ราคาขายมันฝรั่ง เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.00) ขายมันฝรั่งได้ในราคาระหว่าง 8-9 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมา ร้อยละ 2.70 ขายมันฝรั่งได้ในราคาระหว่าง 12-13 บาทต่อกิโลกรัม โดยเฉลี่ยเกษตรกรขายมันฝรั่งได้ในราคา 8.72 บาทต่อกิโลกรัม

รายได้สุทธิ เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 29.40) มีรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่งน้อยกว่า 40,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 27.80 มีรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่ง ระหว่าง 40,000-60,000 บาท และเกษตรกรจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 9.70) มีรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่งระหว่าง 80,001-100,000 บาท โดยรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่งเฉลี่ย 67,783.14 บาท น้อยที่สุดเท่ากับ 6,887 บาทและมากที่สุดเท่ากับ 1,050,000 บาท

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 3.1 ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง
- 3.2 ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร
- 3.3 ด้านการบริการสินเชื่อ
- 3.4 ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต

ตารางที่ 4.4 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

n = 299

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					— X	ความ หมาย
	5	4	3	2	1		
1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง							
1.1 การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น	114 (1.0)	54 (15.4)	82 (27.4)	46 (18.1)	3 (38.1)	3.77	มาก
1.2 การประกันราคาซื้อขายผลผลิต	30 (10.0)	20 (8.0)	120 (40.1)	73 (24.4)	52 (17.4)	2.69	ปาน กลาง
1.3 เงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับ ซื้อ	12 (4.0)	15 (5.0)	166 (55.5)	91 (30.4)	15 (5.0)	2.73	ปาน กลาง
1.4 ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการ ชำระเงิน	8 (2.7)	8 (2.7)	130 (43.5)	67 (22.4)	86 (28.8)	2.28	น้อย
2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร							
2.1 ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่กับการ ให้บริการเกษตรกร	43 (14.4)	113 (37.8)	105 (35.1)	31 (10.4)	7 (2.3)	3.52	มาก
2.2 ความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการ ปลูกมันฝรั่ง	31 (10.4)	132 (44.1)	113 (37.8)	22 (7.4)	1 (0.3)	3.57	มาก
2.3 การให้คำแนะนำในทุกช่วง ระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของ บริษัท	36 (12.0)	117 (39.1)	131 (43.8)	13 (4.3)	2 (0.7)	3.58	มาก
2.4 การให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่	47 (15.7)	134 (44.8)	92 (30.8)	22 (7.4)	4 (1.3)	3.66	มาก
2.5 ความกระตือรือร้นในการ ให้บริการแก่เกษตรกรของเจ้าหน้าที่	62 (20.7)	129 (43.1)	82 (27.4)	22 (7.4)	4 (1.3)	3.75	มาก
2.6 การชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยใน การใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้ เกษตรกรเจ้าหน้าที่	62 (20.7)	84 (28.1)	135 (45.2)	14 (4.7)	4 (1.3)	3.62	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					— X	ความ หมาย
	5	4	3	2	1		
3. ด้านการบริการสินเชื่อ							
3.1 คุณภาพของหัวหน้าที่จัดหาให้	30 (10.0)	19 (6.4)	179 (59.9)	45 (15.1)	26 (8.7)	2.94	ปาน กลาง
3.2 ประสิทธิภาพสารเคมีป้องกัน กำจัดวัชพืช โรคและแมลง ที่จัดให้	50 (16.7)	141 (47.2)	90 (30.1)	17 (5.7)	1 (0.3)	3.74	มาก
3.3 การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร	76 (25.4)	123 (41.1)	91 (30.4)	7 (2.3)	2 (0.7)	3.88	มาก
3.4 ความสะดวกในการเบิกจ่ายปัจจัย การผลิต	36 (12.0)	119 (39.8)	109 (36.5)	26 (8.7)	9 (3.0)	3.49	ปาน กลาง
3.5 ความพอเพียงปัจจัยการผลิตกับ ความต้องการ	20 (6.7)	88 (29.4)	153 (51.2)	34 (11.4)	4 (1.3)	3.29	ปาน กลาง
4. ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต							
4.1 สถานที่รับซื้อผลผลิตและแหล่ง ผลิต	60 (20.1)	43 (14.4)	179 (59.9)	13 (4.3)	4 (1.3)	3.47	มาก
4.2 ความเหมาะสมของสถานที่รับซื้อ	70 (23.4)	73 (24.4)	150 (50.2)	5 (1.7)	1 (0.3)	3.69	มาก
4.3 ความน่าเชื่อถือของเครื่องชั่งน้ำ หนักผลผลิต	46 (15.4)	57 (19.1)	177 (59.2)	14 (4.7)	5 (1.7)	3.42	ปาน กลาง
4.4 การรับซื้อตามราคาที่กำหนด	58 (19.4)	93 (31.1)	105 (35.1)	12 (4.0)	31 (10.4)	3.45	ปาน กลาง
4.5 การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิต ที่รับซื้อ	21 (7)	21 (7)	111 (37.1)	120 (40.1)	26 (8.7)	2.64	ปาน กลาง
4.6 การหักน้ำ หนักของเกษตรกร	11 (3.7)	10 (3.3)	116 (38.8)	69 (23.1)	93 (31.1)	2.25	น้อย

n = 299

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					— X	ความ หมาย
	5	4	3	2	1		
4.7 การหักเงินคืนเพื่อป้องกันการผลิตจาก เงินค่าจำหน่ายผลผลิตของตัวเองแทน เกษตรกร	16 (5.4)	49 (16.4)	175 (58.5)	50 (16.7)	9 (3.0)	3.04	ปาน กลาง
4.8 ความสะดวกรวดเร็วในระบบการ รับซื้อ	24 (8.0)	76 (25.4)	137 (45.8)	40 (13.4)	22 (7.4)	3.13	ปาน กลาง
4.9 ระยะเวลาที่ได้รับเงิน	6 (2.0)	7 (2.3)	108 (36.1)	63 (21.1)	115 (38.5)	2.08	น้อย

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะ
สัญญาของเกษตรกรเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 4.4)

1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับ
มาก ได้แก่ การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 3.77)

เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่องเงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับ
ซื้อ (ค่าเฉลี่ย 2.73) และการประกันราคาซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.69)

เกษตรกรความพึงพอใจในระดับน้อย ในเรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระ
เงิน (ค่าเฉลี่ย 2.28)

2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจ
ในระดับมากถึง 6 ประเด็น ดังนี้ ความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่เกษตรกร
(ค่าเฉลี่ย 3.75) การให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.66) การชี้แจงของ
เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ฟูย และสารเคมีให้เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.62)
การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทอย่างครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 3.58)
ความชำนาญของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.57) และความเพียงพอของ
เจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.52)

3. **ด้านการบริการสินเชื่อ** พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่อง การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.88) การจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงที่มีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.74) และความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.49)

เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่อง ความพอเพียงของปัจจัยการผลิตต่อความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 3.29) และคุณภาพของหัวพันธุ์ที่จัดบริการให้ (ค่าเฉลี่ย 2.94)

4. **ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต** พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ในด้านความเหมาะสมของสถานที่รับซื้อ (ค่าเฉลี่ย 3.69) และความใกล้ - ใกล้ของสถานที่รับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.47)

เกษตรกรความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในประเด็นการรับซื้อตามราคาที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย 3.45) ความน่าเชื่อถือของเครื่องชั่งน้ำหนักผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.42) ความสะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ (ค่าเฉลี่ย 3.13) การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค่าจำหน่ายผลผลิตของตัวแทนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.04) และ การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ (ค่าเฉลี่ย 2.64)

เกษตรกรพึงพอใจในระดับน้อย ในประเด็น การหักน้ำหนักผลผลิตของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.25) และ ระยะเวลาที่ได้รับเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.0)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูkmันฝรั่ง แบบมีพันธะสัญญา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงปัญหาของเกษตรกรต่อการปลูkmันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 4.1 ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูkmันฝรั่ง
- 4.2 ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร
- 4.3 ด้านบริการสินเชื่อ
- 4.4 ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต

ตารางที่ 4.5 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูkmันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา

n= 299		
ประเภทปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูkmันฝรั่ง		
1.1 การประกันราคารับซื้อผลผลิต	176	58.90
1.2 เงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ	134	44.80
1.3 ระยะเวลาการชำระเงิน	101	33.80
1.4 การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น	79	26.40
2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร		
2.1 เจ้าหน้าที่ไม่ชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกร	115	38.50
2.2 การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทไม่ครบถ้วน	67	22.40
2.3 เจ้าหน้าที่ขาดกระตือรือร้นในการให้บริการแก่เกษตรกร	55	18.40
2.4 ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร	45	15.10
2.5 เจ้าหน้าที่ขาดการให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่	37	12.40
2.6 เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการปลูkmันฝรั่ง	25	8.40

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

N=299		
ประเภทปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
3. ด้านบริการสินเชื่อ		
3.1 คุณภาพของหัวหน้าที่จัดหาให้ไม่ดี	160	53.50
3.2 สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลง ที่จัดให้ไม่มีประสิทธิภาพ	99	33.10
3.3 ความล่าช้าในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต	72	24.10
3.4 ปัจจัยการผลิตมีไม่พอเพียงกับความต้องการ	69	23.10
3.5 การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร	61	20.40
4. ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต		
4.1 การหักน้ำ หนักของเกษตรกรมากเกินไป	194	64.90
4.2 การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ	103	34.40
4.3 สถานที่รับซื้อผลผลิตอยู่ไกล	76	25.40
4.4 เครื่องชั่งน้ำ หนักผลผลิต ไม่มีความน่าเชื่อถือ	40	13.40
4.5 สถานที่รับซื้อไม่เหมาะสม	29	9.70
4.6 การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค้ำจำหน่ายผลผลิตของตัวแทนเกษตรกร	15	5.00
4.7 ระยะเวลาที่ได้รับเงินนานเกินไป	196	65.50
4.8 ความไม่สะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ	110	36.80

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับปัญหาต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธสัญญาของเกษตรกรเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 4.5)

1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 58.90) มีปัญหาในประเด็นการประกันราคาซื้อผลผลิต รองลงมา ร้อยละ 44.80 มีปัญหาในประเด็นเงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ และเกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.80) มีปัญหาในประเด็นระยะเวลาการชำระเงิน

2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 38.50) มีปัญหาในประเด็นเจ้าหน้าที่ไม่ชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ปุ๋ย

และสารเคมีให้เกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 22.40 มีปัญหาในประเด็นการให้คำแนะนำในทุกช่วง
ระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทไม่ครบถ้วน

3. ด้านบริการสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.50) มีปัญหาในประเด็น
คุณภาพของหัวพันธุ์ที่จัดหาให้ไม่ดี รองลงมา ร้อยละ 33.10 มีปัญหาในประเด็นการจัดหาสารเคมี
ป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงที่ไม่มีคุณภาพ

4. ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต พบว่า เกษตรกรสองในสาม (ร้อย
ละ 69.00) มีปัญหาในประเด็นการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ รองลงมา ร้อยละ 65.60
เกษตรกรมีปัญหาลงทุนในประเด็นระยะเวลาที่ได้รับเงินนานเกินไป

ตารางที่ 4.6 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา

ข้อเสนอแนะ	n = 299	
	จำนวน	ร้อยละ (ราย)
1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง		
1.1 ควรปรับราคาให้สอดคล้องกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้น จากเดิม 8-9 บาทเป็น 9-10 บาท	206	68.89
1.2 ควรลดระยะเวลาการจ่ายเงินให้เร็วขึ้นประมาณ 15 วันหลังจากรับซื้อ	101	33.77
1.3 ควรกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณภาพให้ชัดเจนและชี้แจงก่อนการรับซื้อ	90	30.10
1.4 ช่วยซื้อผลผลิต หัวเขียวและหัวแตกธรรมชาติที่มีตำหนิเล็กน้อย	44	14.71
1.5 ผลผลิตที่บริษัทไม่ต้องการ(มันมีตำหนิต่างๆ)ควรให้เกษตรกรจำหน่ายให้กับผู้อื่นได้	27	9.03
2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร		
2.5 เจ้าหน้าที่ควรเยี่ยมชมให้คำแนะนำเกษตรกรทุกๆ 1 หรือ 2 สัปดาห์ อย่างสม่ำเสมอและควรให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาทุกช่วงการเจริญเติบโต	199	66.56
2.8 ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องการใช้สารเคมีและควรแนะนำเกษตรกรให้เข้าใจทุกครั้งก่อนเบิกสารเคมีไปใช้	153	51.17
2.4 ควรจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้รู้ เกี่ยวกับการผลิตมันฝรั่ง	150	50.16
2.7 เจ้าหน้าที่ควรมีความกระตือรือร้นในการให้บริการแก่เกษตรกรมากขึ้น	138	48.15
2.6 เจ้าหน้าที่ควรติดตามแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรจนลุล่วงและควรเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหามากขึ้น	137	45.81
2.1 เพิ่มเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ	31	10.36
2.3 ควรมีผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกมันฝรั่งมาอบรมเจ้าหน้าที่ก่อนออกปฏิบัติงาน	25	8.36
2.2 มี Call center สำหรับโทรปรึกษาขอคำแนะนำ/ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่	14	4.68

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	n = 299	
	จำนวน	ร้อยละ (ราย)
3. ด้านการบริการด้านสินเชื่อ		
3.1 ควรคัดหัวพันธุ์ที่มีคุณภาพก่อนส่งมอบให้เกษตรกรและควรจัดหาหัวพันธุ์ราคาถูกลงให้เกษตรกร	260	86.95
3.2 ควรหาสารเคมีที่มีประสิทธิภาพและราคาถูกลงให้เกษตรกร นอกจากนี้ควรมีสารเคมีหลายชนิดให้เกษตรกรเลือกใช้ และควรเปลี่ยนชนิด/ยี่ห้อของสารเคมีตลอดเพื่อป้องกันการดื้อยา	199	66.56
3.3 ควรส่งเสริมวิธีการบริหารจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ไม่เน้นแต่การใช้สารเคมีอย่างเดียว	99	33.11
3.4 ควรจัดหาปุ๋ยให้พอกับความต้องการใช้ของเกษตรกรและสามารถเบิกจ่ายปัจจัยการผลิตได้ตลอดเมื่อต้องการใช้	161	53.84
3.5 ควรเตรียมปัจจัยการผลิตให้พร้อมก่อนปลูกและสามารถเบิกจ่ายให้เพียงพอและทันเวลา	172	57.52
4. ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต		
4.1 ควรขยายหรือเพิ่มจุดรับซื้อ	176	58.86
4.2 ควรทำถนนทางเข้า-ออกและเส้นทางรถบรรทุกให้ดีขึ้นและควรมีบริเวณสำหรับจอดรถรอคิว	129	43.14
4.3 ควรชี้แจงมาตรฐานคุณภาพของผลผลิตในสัญญาให้เกษตรกรเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนการเซ็นสัญญาและก่อนรับซื้อ	203	67.89
4.4 ควรแจ้งเกษตรกรให้ทราบน้ำหนักที่ถูกหักว่าเกิดจากอะไรและควรให้เกษตรกรเข้าร่วมสังเกตการณ์สุ่มคัดน้ำหนัก	214	71.57
4.5 บริษัทควรแจ้งกำหนดวันที่ไม่ต้องการให้ชัดเจนเพื่อที่เกษตรกรจะได้คัดมันก่อนนำมาขาย	249	83.27
4.6 ควรมีใบเสร็จให้เกษตรกรทุกครั้งเมื่อเบิกปัจจัยการผลิตเพื่อนำมาเป็นหลักฐานในการตรวจสอบการหักเงินของบริษัท	119	39.79
4.7 ควรจ่ายเงินหลังรับซื้อไม่เกิน 15 วันและควรจ่ายเงินให้ตรงตามกำหนด	210	70.23

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงข้อเสนอแนะต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (ตารางที่ 4.6)

1. ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 68.89) มีข้อเสนอแนะให้ปรับราคาขายผลผลิตจากเดิมกิโลกรัมละ 8-9 บาท ควรปรับเป็น กิโลกรัมละ 9-10 บาท รองลงมา ร้อยละ 33.77 บริษัทควรลดระยะเวลาการจ่ายเงินให้เร็วขึ้นจากเดิม เป็น 15 วัน
2. ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรสองในสาม (ร้อยละ 66.56) มีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ควรเยี่ยมชมให้คำแนะนำเกษตรกรทุกๆ 1 หรือ 2 สัปดาห์ อย่างสม่ำเสมอและควรให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาทุกช่วงการเจริญเติบโต รองลงมา ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.17) เสนอแนะให้บริษัทจัดให้มีการอบรมเรื่องการใช้สารเคมีและควรแนะนำเกษตรกรให้เข้าใจทุกครั้งก่อนเบิกสารเคมีไปใช้ และ ร้อยละ 50.16 เห็นควรให้จัดการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้รู้ เกี่ยวกับการผลิตมันฝรั่ง
3. ด้านบริการสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.95) มีข้อเสนอแนะให้คัดหัวพันธุ์ที่มีคุณภาพก่อนส่งมอบให้เกษตรกรและควรจัดหาหัวพันธุ์ราคาถูกให้เกษตรกร และ รองลงมา ร้อยละ 66.56 ข้อเสนอแนะให้บริษัทหาสารเคมีที่มีประสิทธิภาพและราคาถูกให้เกษตรกร นอกจากนี้ควรมีสารเคมีหลายๆชนิดให้เกษตรกรเลือกใช้ และควรเปลี่ยนชนิด/ยี่ห้อของสารเคมี ตลอดเพื่อป้องกันการดื้อยา และร้อยละ 57.52 เสนอแนะให้บริษัทเตรียมปัจจัยการผลิตให้พร้อมก่อนปลูกเพื่อสามารถเบิกจ่ายให้เพียงพอและทันเวลา
4. ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.27) มีข้อเสนอแนะให้บริษัทแจ้งตำแหน่งที่ไม่ต้องการให้ชัดเจนเพื่อที่เกษตรกรจะได้คัดมันก่อนนำมาขาย รองลงมา ร้อยละ 71.57 ข้อเสนอแนะให้บริษัทแจ้งเกษตรกรให้ทราบน้ำหนักที่ถูกหักว่าเกิดจากอะไรและควรให้เกษตรกรเข้าร่วมสังเกตการณ์สุ่มตักน้ำหนัก และร้อยละ 70.23 เสนอแนะให้บริษัทจ่ายเงินหลังรับซื้อไม่เกิน 15 วันและควรจ่ายเงินให้ตรงตามกำหนด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่” ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญที่จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

1.1.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ศึกษาคือ ได้แก่ เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับ บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทคคิง จำกัด ในปี พ.ศ. 2549 จำนวน 1,184 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 299 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่มีลักษณะคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ (close – ended question) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (open – ended question) โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.2.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์โดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมายจำนวน 20 ตัวอย่าง และนำข้อมูลมาหาค่าความน่าเชื่อถือได้ในประเด็นความพึงพอใจ โดยได้ค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.76

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ แบบพบกัน โดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ระหว่างเดือน เมษายน – เดือนมิถุนายน 2550 โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 299 ราย และสามารถเก็บข้อมูลได้ทั้ง 299 ราย

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1.3 ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอายุเฉลี่ย 45.61 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง และมีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 66,529.45 บาทต่อปี

ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 5.67 ปี มีขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่งเฉลี่ย 3.54 ไร่ เกษตรกรทั้งหมดมีการจ้างแรงงานในการผลิตมันฝรั่ง ส่วนใหญ่ใช้เงินทุนส่วนตัวในการปลูกมันฝรั่ง ส่วนเกษตรกรที่มีการกู้ยืมเงินจะมีแหล่งเงินกู้คือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินกู้โดยเฉลี่ย 17,754.14 บาท นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่ง โดยสาเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้น คือ หัวพันธุ์มันฝรั่งไม่ได้คุณภาพ และ โรคพืช แผลลงทำความเสียหาย สำหรับค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งต่อ 1 ฤดูกาลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 40,740.68 บาท เกษตรกรขายมันฝรั่งได้ราคาโดยเฉลี่ย 8.72 บาทต่อกิโลกรัม และเกษตรกรมีรายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่งโดยเฉลี่ย 67,783.14 บาท

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า มีประเด็นด้านความพึงพอใจของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านข้อกำหนดในสัญญาปลูกมันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่อง การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ในเรื่องเงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ และการประกันราคารับซื้อผลผลิต และเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับน้อย ในเรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงิน

2) ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ ความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่เกษตรกร การให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ การชี้แจงของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกร การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทอย่างครบถ้วน ความชำนาญของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร และความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร

3) ด้านการบริการสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่อง การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร และการจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่อง ความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต ความพอเพียงของปัจจัยการผลิตต่อความต้องการ และ คุณภาพของหัวพันธุ์ที่จัดบริการให้

4) ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ในด้าน ความเหมาะสมของสถานที่รับซื้อ ความใกล้-ไกลของสถานที่รับซื้อผลผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง ในเรื่อง การรับซื้อตามราคาที่กำหนดความน่าเชื่อถือของเครื่องชั่งน้ำหนักผลผลิต ความสะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค่าจำหน่ายผลผลิตของตัวแทนเกษตรกร และ การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ และเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับน้อย ในเรื่องการหักน้ำหนักของเกษตรกร และระยะเวลาที่ได้รับเงิน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา

จากการศึกษา พบว่า มีประเด็นปัญหาของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรบางส่วน จะมีปัญหาในประเด็นการประกันราคารับซื้อผลผลิตมากที่สุด รองลงมามีปัญหาในเรื่องเงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ

2) ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรบางส่วน มีปัญหาในเรื่องเจ้าหน้าที่ไม่ชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกรมีจำนวนมากที่สุด

3) ด้านบริการสินเชื่อ เกษตรกรบางส่วนมีปัญหาด้านการบริการด้านสินเชื่อในเรื่องคุณภาพของหัวพันธุ์ที่จัดหาให้ไม่เต็มจำนวนมากที่สุด รองลงมามีปัญหาในเรื่องการจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช โรคและแมลงที่ไม่มีคุณภาพ

4) ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต เกษตรกรบางส่วน มีปัญหาในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อมากที่สุด รองลงมาเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องระยะเวลาที่ได้รับเงินนานเกินไป

ในส่วนขอเสนอแนะที่เกษตรกรได้ให้สัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1) ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ปรับราคาของผลผลิตให้สอดคล้องกับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น โดยจากเดิมมีราคาขายผลผลิตที่กิโลกรัมละ 8-9 บาท ควรปรับเป็น 9-10 บาท และบริษัทควรลดระยะเวลาการจ่ายเงินให้เร็วขึ้นจากเดิมเป็น 15 วัน

2) ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรเยี่ยมชมให้คำแนะนำเกษตรกรทุกๆ 1 หรือ 2 สัปดาห์ อย่างสม่ำเสมอและควรให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาทุกช่วงการเจริญเติบโต และ บริษัทควรจัดให้มีการอบรมเรื่องการใช้สารเคมีและควรแนะนำเกษตรกรให้เข้าใจทุกครั้งก่อนเบิกสารเคมีไปใช้ นอกจากนี้ บริษัทควรจัดให้มีการอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้รู้เกี่ยวกับการผลิตมันฝรั่ง

3) ด้านบริการสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่าบริษัทควรคัดหัวพันธุ์ที่มีคุณภาพก่อนส่งมอบให้เกษตรกรและควรจัดหาหัวพันธุ์ราคาถูกให้เกษตรกร บริษัทควรหาสารเคมีที่มีประสิทธิภาพและราคาถูกให้เกษตรกร นอกจากนี้ควรมีสารเคมีหลายๆชนิดให้เกษตรกรเลือกใช้และควรเปลี่ยนชนิดหรือยี่ห้อของสารเคมีตลอดเพื่อป้องกันการดื้อยา อีกทั้ง บริษัทควรเตรียมปัจจัยการผลิตให้พร้อมก่อนปลูกและสามารถเบิกจ่ายให้เพียงพอและทันเวลา

4) ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า บริษัทควรแจ้งกำหนดที่ไม่ต้องการให้ชัดเจนเพื่อที่เกษตรกรจะได้คัดมันก่อนนำมาขาย บริษัทควรแจ้งเกษตรกรให้ทราบน้ำหนักที่ถูกหักว่าเกิดจากอะไรและควรให้เกษตรกรเข้าร่วมสังเกตการณ์สุ่มตักน้ำหนัก บริษัทควรจ่ายเงินหลังรับซื้อไม่เกิน 15 วันและควรจ่ายเงินให้ตรงตามกำหนด และบริษัทควรชี้แจงมาตรฐานคุณภาพของผลผลิตในสัญญาให้เกษตรกรเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนการเซ็นสัญญาและก่อนรับซื้อ

2. อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาใน จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ข้อมูลการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร รวมถึงความพึงพอใจ และปัญหาพร้อมข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่ง ได้ค้นพบประเด็นที่สำคัญหลายประเด็น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-55 ปี อายุเฉลี่ย 45 ปี และจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ใกล้เคียงกับการศึกษาของสุใจ พุดหน้อย (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่ง ใน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี อายุเฉลี่ย 44 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและนรินทร์ ศรีวิชัย (2547: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธะสัญญา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 36-45 โดยมีอายุเฉลี่ย 43.43 ปี มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงเป็นที่สังเกตได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรนั้น มีอายุค่อนข้างมาก ซึ่งหากเกษตรกรกลุ่มอายุนี้ไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรได้ การเกษตรของไทยอาจขาดการสานต่อเพราะในปัจจุบันกลุ่มอายุตั้งแต่ 22-35 ปีมีความสนใจน้อยที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรอีกต่อไป นอกจากนี้ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นในกลุ่มอายุ 22-35 ปีนี้ ทำให้ละทิ้งอาชีพด้านเกษตรกรรมเพราะเป็นอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอาชีพเชิงอุตสาหกรรม ดังนั้นรัฐบาลควรให้การส่งเสริมการเกษตรในกลุ่มอายุดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะรักษาอาชีพของบรรพบุรุษของคนไทยไปถึงรุ่นลูกหลาน

2.2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกมันฝรั่งมาเป็นเวลานาน โดยเฉลี่ย 6 ปี เนื่องจากการปลูกมันฝรั่งสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรค่อนข้างดีในระยะเวลาอันสั้น (1 ฤดูกาลปลูก ประมาณ 3-4 เดือน) ดังนั้นเกษตรกรจึงยังคงยึดการปลูกมันฝรั่งเป็นหลัก นอกจากนั้น ประสบการณ์ในการปลูกมันฝรั่งที่ยาวนานทำให้เกษตรกรทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่พบในการเพาะปลูก เกษตรกรจึงสามารถแก้ไขและปรับปรุงปัญหาการปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อการผลิต ได้แก่ หัวพันธุ์มันฝรั่งที่ไม่ได้คุณภาพ รวมทั้ง โรคพืช และแมลงก็ส่งผลกระทบต่อผลผลิต ขากแก่การป้องกัน

2.3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร

1) ด้านข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึง การยอมรับในเงื่อนไขของสัญญาของเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตามเงื่อนไขเกี่ยวกับ ข้อกำหนดระยะเวลาการชำระเงินที่อาจยาวนานเกินไป ทำให้เกษตรกรมีความพึงพอใจต่ำที่สุด อาจเนื่องมาจาก เกษตรกรต้องการได้รับเงินเร็วขึ้นเพื่อที่จะนำไปชำระหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมมาลงทุน เพราะเมื่อระยะเวลานานขึ้น ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนในส่วนของดอกเบี้ยเพิ่มมากขึ้น

2) ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่เกษตรกร การให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ การชี้แจงของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัย ในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกร การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูก จากเจ้าหน้าที่ของบริษัทอย่างครบถ้วน ความชำนาญของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร และความเพียงพอของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร มีผลทำให้เกิดความพอใจมากที่จะนำความรู้ จากเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ซึ่งส่งผลให้บริษัทได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่ง สอดคล้องกับ ลือศักดิ์ คงสุข (2545: 45 – 52) ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกร ผู้ปลูกหัว เหลืองฝักสดแบบครบวงจร ในเขตอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากในด้านการพัฒนาความรู้เกษตรกร การสนับสนุนด้านการผลิตและการ สนับสนุนด้านการตลาด

3) ด้านบริการสินเชื่อ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจที่ต่ำสุดในการจัดหาหัว พันธุ์ที่ยังไม่ได้คุณภาพจากบริษัท ซึ่งประเด็นดังกล่าว บริษัทควรเร่งทำการปรับปรุง เพราะสามารถ ส่งผลกระทบต่อทั้งเกษตรกรเองและบริษัท กล่าวคือ เกษตรกรมีรายได้อันลดลง และอาจขาดความ เชื่อมั่นในบริษัท อีกทั้งบริษัทก็ได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพที่ต่ำลงอีกด้วย

4) ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงให้เห็นถึง การยอมรับของเกษตรกรในความเหมาะสมของสถานที่รับซื้อ ความ ใกล้เคียงไกลของสถานที่รับซื้อผลผลิต การรับซื้อตามราคาที่กำหนด ความน่าเชื่อถือของเครื่องชั่ง น้ำหนักผลผลิต ความสะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงิน ค่าจำหน่ายผลผลิตของตัวเองแทนเกษตรกร และ การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ มีผลทำให้ เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบริษัท และร่วมโครงการที่บริษัทส่งเสริม ในอนาคตต่อไป อย่างไรก็ตาม การหักน้ำหนักผลผลิตของเกษตรกรมากเกินไปและ ระยะเวลาที่ ได้รับเงินนานเกินไป ทำให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร โดยตรง เกษตรกรจึงมีความพึงพอใจในระดับน้อย

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

3.1.1 จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่อายุต่ำกว่า 35 ปี มีจำนวนน้อย (14.70%) ดังนั้น ทางบริษัทและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรที่หาแนวทางส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ให้หันมาประกอบอาชีพปลูกมันฝรั่งมากขึ้น และเสริมสร้างอาชีพปลูกมันฝรั่งให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

3.1.2 ทางบริษัทควรวางวิธีการเก็บรักษาหัวพันธุ์ และขนส่งอย่างถูกวิธีเพื่อรักษาคุณภาพของหัวพันธุ์ให้ดีที่สุดก่อนถึงมือเกษตรกร อีกทั้งควรมาตรการป้องกันกำจัดโรคและแมลงซึ่งจากการศึกษาพบว่าสาเหตุของความเสียหายของผลผลิตส่วนใหญ่เกิดจากหัวพันธุ์ไม่ได้มาตรฐานกับโรคพืชและแมลงเข้าทำลาย

3.1.3 บริษัทควรปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงินให้สั้นลง รวมทั้งควรปรับปรุงระบบบัญชีและการเงินให้สามารถจ่ายเงินแก่เกษตรกรได้ตามกำหนด

3.1.4 ควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การปลูกมันฝรั่งระหว่างเกษตรกรเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนากระบวนการผลิตมันฝรั่งให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง เพื่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกร

3.1.5 ควรจัดหาและสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งทันต่อการใช้ในการผลิต

3.1.6 ควรชี้แจงถึงมาตรฐานและกระบวนการการรับซื้อผลผลิตให้กับเกษตรกร ก่อนการตกลงทำสัญญาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุกครั้ง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและยอมรับในเงื่อนไขต่างๆ ที่บริษัทกำหนด โดยไม่มีข้อโต้แย้งในภายหลัง

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา ในจังหวัดอื่นๆ และในบริษัทอื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน

3.2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกร เพื่อเป็นประโยชน์ด้านการวางแผนการส่งเสริมการผลิตต่อไป

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา

3.2.4 ควรศึกษาถึงความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตของเกษตรกรผู้
ปลูกมันฝรั่ง

3.2.5 ควรศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรเลิกเข้าร่วมโครงการปลูก
มันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับบริษัท

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร(2536) “การตลาดมันฝรั่งปี 2534/2535” เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร
เลขที่ 35/2536 สำนักเศรษฐกิจการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่
- จันทร์จิรา สุขเกษม(2536) “ผลกระทบของการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันต่อเทคโนโลยีการผลิต
ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชาติ เกตุแก้ว (2532) การศึกษาโครงการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งครบวงจร อำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะ
เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ถวิล กาวีสุข (2547) “ความพึงพอใจของเกษตรกรในจังหวัดตากต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีสัญญา
ผูกพันกับบริษัท เบอร์ลี ยุคเกอร์ ฟู้ดส์ จำกัด” การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2539) “ศักยภาพของเกษตรกรแบบมีสัญญาผูกพัน และแนวทางการ
พัฒนาความรู้ของเกษตรกร” เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ โรงแรม อมา
รีริณคำ จังหวัดเชียงใหม่, 3 กุมภาพันธ์ 2539
- ทองโรจน์ อ่อนจันทร์(2530) *เศรษฐศาสตร์การเกษตร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช
- เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2539) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช
- ธงชัย สันติวงษ์(2530) *องค์กรและการบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช
- นรินทร์ ศรีวิชัย(2547) “ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมะเขือม่วงญี่ปุ่น แบบมีพันธะ
สัญญา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญเรือง ขจรศิลป์ (2528) “การสร้างแบบวัดเจตคติ” *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์* 2 (มกราคม-
กุมภาพันธ์): 135-137
- ประกายรัตน์ สุวรรณ (2548) *คู่มือการใช้โปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 12 สำหรับ Windows*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น

- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ “การปลูกมันฝรั่ง: คู่มือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร” ภาควิชาส่งเสริมและ
เผยแพร่งานเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภณิดา ชัยปัญญา(2541) “ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อกิจกรรมไร่นาสวนผสมภายใต้โครงการ
ปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของจังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มนตรี กล้าชายและคณะ (2537) “ทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดตามระบบตลาดข้อตกลงใน
จังหวัดระยอง” รายงานวิจัย กรมส่งเสริมการเกษตร
- ราชบัณฑิตยสถาน (2538) *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525* พิมพ์ครั้งที่ 5
กรุงเทพมหานคร เจริญทัศน์
- เรื่อนมุต ระวังทรัพย์(2540) “ศักยภาพทางการขยายการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพันรัฐในจังหวัด
เชียงใหม่” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ลือศักดิ์ คงสุข (2545) “ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจรในเขต
อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขา
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิริพร พงศ์สุกสมิทธิ์(2542) “การผลิตมันฝรั่งและหัวพันธุ์มันฝรั่ง” เอกสารประกอบการบรรยาย
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541) *การบริหารการตลาดยุคใหม่* กรุงเทพมหานคร ชีระฟิล์มและไซ
เท็กซ์
- สมพงษ์ เกษมสิน(2526) *การบริหารบุคคลแผนใหม่* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช
- สมยศ นาวิการ(2533) *การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ* กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ
- สาคร มีนุ่น(2543) “การวิเคราะห์เศรษฐกิจการผลิตมันฝรั่งแบบมีสัญญาผูกพันและการผลิตมันฝรั่ง
แบบทั่วไปในเขต อ.สันทราย ปี 2540-2541” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหา
บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- สุใจ พุดหน้อย (2546) “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่ง ในอำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- สุภาลักษณ์ ชัยอนันต์(2540) “ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศแบบมีสัญญาผูกพันในจังหวัดลำปาง” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2536) “รายงานผลการผลิตแบบมีข้อตกลง (สองประสาน-สามประสาน)” เอกสารเศรษฐกิจการเกษตรเลขที่ 62/2536 ฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตรกรรมที่ 4 กองวิจัยการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2545) “เอกสารประกอบการสัมมนาแผนยุทธศาสตร์มันฝรั่ง ปี 2545-49” วันที่ 5 กรกฎาคม 2545 จังหวัดเชียงใหม่
- อุดม เกิดพิบูลย์ (2532) “การเกษตรตามสัญญาว่าจ้าง ปัจจัยของความสำเร็จ” บทความย่อยงานศึกษาวิจัยภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Yamane,T. (1973) statistic : An introduction.3nd . New york : Harper and Row

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

1 2 3

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

การวิจัย

ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ..... จังหวัด เชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ
 ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร
 ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร
 ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ

1. เพศ A
 1. ชาย 2. หญิง A1
2. อายุ.....ปี A2
3. ระดับการศึกษาสูงสุด A3
 1. ไม่ได้รับการศึกษา
 2. ประถมศึกษา
 3. มัธยมศึกษา
 4. ระดับปริญญาตรี
 5. สูงกว่าปริญญาตรี (ระบุ).....
4. สมาชิกในครัวเรือน.....คน A4
 1. ทำการเกษตร.....คน A41
 2. ไม่ทำการเกษตร.....คน A42

5. สภาพการถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ของตนเอง.....ไร่ A51
2. เช่าผู้อื่น.....ไร่ A52
6. รายได้รวมของครัวเรือนต่อปี ประมาณ.....บาท A6

ตอนที่ 2 สภาพการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกร

7. ประสบการณ์การปลูกมันฝรั่ง.....ปี B7
8. ขนาดพื้นที่ปลูกมันฝรั่ง.....ไร่
1. ของตนเอง.....ไร่ B81
2. เช่าผู้อื่น.....ไร่ B82
9. การจ้างแรงงานที่ใช้ในการผลิตมันฝรั่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. เตรียมพื้นที่ B91
2. ปลูก B92
3. บำรุงดูแลรักษา B93
4. เก็บเกี่ยว B94
5. ขนส่งผลผลิต B95
6. อื่นๆ (ระบุ)..... B96
10. เงินลงทุนในการปลูกมันฝรั่งมาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ทุนส่วนตัว.....บาท B101
2. กู้ยืม (ระบุแหล่งเงินกู้)..... จำนวน.....บาท B102
11. ความเสียหายจากการปลูกมันฝรั่งมีหรือไม่ B11
1. ไม่มี
2. มี (กรณีมีความเสียหาย ตอบข้อ 12. ด้วย)
12. ความเสียหายที่เกิดกับการปลูกมันฝรั่งมาจากสาเหตุใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) B12
1. หัวพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ B121
2. การเตรียมแปลงปลูกไม่ได้มาตรฐาน B122

☐	3. การให้น้ำไม่พอดีและไม่สม่ำเสมอ	☐	B123
☐	4. ผลจากการให้ปุ๋ยและสารเคมีมากเกินไปจนความจำเป็น	☐	B124
☐	5. โรคพืช และแมลงทำความเสียหาย	☐	B125
☐	6. เครื่องมือการเก็บเกี่ยว	☐	B126
☐	7. การเก็บเกี่ยวล่าช้ากว่ากำหนด	☐	B127
☐	8. การขนส่งผลผลิตมายังจุดรับซื้อ	☐	B128
13.	ค่าใช้จ่ายในการปลูกมันฝรั่งต่อ 1 ฤดูการผลิต เป็นเงิน.....บาท	☐	B13
14.	ขายมันฝรั่งราคา กิโลกรัมละ.....บาทเป็นเงิน..... บาท	☐	B14
15.	รายได้สุทธิจากการขายมันฝรั่ง รวม.....บาท	☐	B15

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการปลูkmันฝรั่งแบบมีพินระดัณญาของเกษตรกร

คำชี้แจง ท่านมีความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ในระดับใด

ระดับของความพึงพอใจ 5 = มากที่สุด, 4 = ค่อนข้างมาก, 3 = ปานกลาง, 2 = ค่อนข้างน้อย, 1 = น้อย

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					
	5	4	3	2	1	
3.1 ข้อกำหนดในสัญญาการปลูkmันฝรั่ง						
1. การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น						☐ C11
2. การประกันราคาซื้อขายผลผลิต						☐ C12
3. เงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ						☐ C13
4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงิน						☐ C14
3.2 ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร						
1. ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่กับการให้บริการเกษตรกร						☐ C21
2. ความรู้ความชำนาญของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการปลูkmันฝรั่ง						☐ C22
3. การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูกจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทอย่างครบถ้วน						☐ C23
4. การให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่						☐ C24
5. ความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการแก่เกษตรกร						☐ C25
6. การชี้แจงของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกร						☐ C26
3.3 ด้านบริการสินเชื่อ						☐ C31
1. คุณภาพของหัวพันธุ์ที่จัดบริการให้						

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					
	5	4	3	2	1	
2. การจัดหาสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชโรคและแมลง ที่มีประสิทธิภาพ						☐ C32
3. การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร						☐ C33
4. ความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต						☐ C34
5. ความพอเพียงของปัจจัยการผลิตต่อความต้องการ						☐ C35
3.4 ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต						
1. ความใกล้-ไกลของสถานที่รับซื้อผลผลิต						☐ C41
2. ความเหมาะสมของสถานที่รับซื้อ						☐ C42
3. ความน่าเชื่อถือของเครื่องชั่งน้ำหนักผลผลิต						☐ C43
4. การรับซื้อตามราคาที่กำหนด						☐ C44
5. การตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ						☐ C45
6. การหักน้ำหนักของเกษตรกร						☐ C46
7. การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค้ำจำนำผลผลิตของตัวแทนเกษตรกร						☐ C47
8. ความสะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ						☐ C48
9. ระยะเวลาที่ได้รับเงิน						☐ C49

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธุสัญญา

ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับหัวข้อหรือเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้หรือไม่ ให้ตอบตามลักษณะปัญหา
ที่ตนเองประสบอยู่ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา			
	ไม่มี	มี	ข้อเสนอ แนะ	
4.1 ข้อกำหนดในสัญญาการปลูกมันฝรั่ง				
1. การห้ามขายผลผลิตให้กับผู้อื่น				☐ D41
2. การประกันราคารับซื้อผลผลิตในราคาที่ต่ำ				☐ D 42
3. เงื่อนไขคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อยุ่งยาก				☐ D 43
4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงินไม่ เหมาะสม				☐ D 44
5. อื่นๆ (ระบุ).....				☐ D 45
4.2 ด้านการให้คำแนะนำและการส่งเสริมการเกษตร				
1.เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอกับการให้บริการเกษตรกร				☐ D 21
2. เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการ ปลูกมันฝรั่ง				☐ D 22
3.การให้คำแนะนำในทุกช่วงระยะเวลาการปลูก จากเจ้าหน้าที่ของบริษัทไม่ครบถ้วน				☐ D 23
4.เจ้าหน้าที่ขาดการให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่				☐ D 24
5.เจ้าหน้าที่ขาดกระตือรือร้นในการให้บริการแก่ เกษตรกร				☐ D 25
6.เจ้าหน้าที่ไม่ชี้แจงเกี่ยวกับความปลอดภัยใน การใช้หัวพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมีให้เกษตรกร				☐ D 26
7. อื่นๆ (ระบุ).....				☐ D 27

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา			
	ไม่มี	มี	ข้อเสนอแนะ	
4.3 ด้านบริการสินเชื่อ				
1. คุณภาพของหัวหน้าที่จัดหาให้ไม่ดี				☐ D 31
2. สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชโรคและแมลง ที่จัดให้ไม่มีประสิทธิภาพ				☐ D 32
3. การจัดหาปุ๋ยเคมีให้เกษตรกร				☐ D 33
4. ความล่าช้าในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต				☐ D 34
5. ปัจจัยการผลิตมีไม่พอเพียงกับความต้องการ				☐ D 35
6. อื่นๆ (ระบุ).....				☐ D 36
4.4 ด้านการให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต				
1. สถานที่รับซื้อผลผลิตอยู่ไกล				☐ D 41
2. สถานที่รับซื้อ ไม่เหมาะสม				☐ D 42
3. เครื่องชั่งน้ำหนักผลผลิตไม่มีความน่าเชื่อถือ				☐ D 43
4. ไม่รับซื้อตามราคาที่กำหนด				☐ D 44
5. ตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อ				☐ D 45
6. การหักน้ำหนักของเกษตรกรมากเกินไป				☐ D 46
7. การหักเงินสินเชื่อปัจจัยการผลิตจากเงินค้ำ จำหน่ายผลผลิตของตัวแทนเกษตรกร				☐ D 47
8. ความไม่สะดวกรวดเร็วในระบบการรับซื้อ				☐ D 48
9. ระยะเวลาที่ได้รับเงินนานเกินไป				☐ D 49
10. อื่นๆ (ระบุ).....				☐ D 410

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวรเทพ แก้วเมืองมูล
วัน เดือน ปีเกิด	29 สิงหาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	วท.บ.เกษตรศาสตร์ (พืชสวน) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2545
สถานที่ทำงาน	บริษัท เป๊ปซี่ - โคล่า (ไทย) เทรดิง จำกัด
ตำแหน่ง	Potato Supply Supervisor